

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJA
MONUMENTALIOSIOS DAILĖS IR SCENOGRAFIJOS KATEDRA
VITRAŽAS

Magistro baigiamojo darbo teorinė dalis

Sovietinio vitražo likimas

Darbo vadovė: dr. Dalia Ramonienė
Recenzentė: Rita Mikučionytė
Studentė: Eglė Žuramskienė II k. mag.

Vilnius, 2014

TURINYS

IVADAS

I. SOVIETINIS VITRAŽAS IR JO KLESTĖJIMO PRIELAIDOS

I.1. Sovietinio vitražo raidos apžvalga

I.2. Vitražo klestėjimo priežastys

I.2.1 Valstybiniai užsakymai

I.2.3 Glaudus architektų ir dailininkų bendravimas ir bendradarbiavimas

II. SOVIETINIO VITRAŽO LIKIMAS

II.1. Dabartinė Sovietmečio vitražų situacija

II.2. Išlikusių vitražų pavyzdžiai ir objektyvios jų išlikimo sąlygos

II.3. Sovietinio vitražo sunaikinimo priežastys

III. DABARTINIS POŽIŪRIS Į SOVIETINIO LAIKOTARPIO DAILĘ

III.1. Sovietinio laikotarpio dailės vertinimo problemos

III.2. Požiūrio į sovietinius kūrinius politinis aspektas

III.3. Sovietinio laikotarpio dailės išsaugojimo kriterijai

IŠVADOS

Santrauka/summary

Literatūros sąrašas ir šaltiniai

Iliustracijų sąrašas

Priedas 1 1944-1990 Dailininkai vitražistai ir jų kūriniai

Priedas 2 Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių Įstatymas

Priedas 3 Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos
Įstatymas

IVADAS

Tyrimo aktualumas ir pagrindinis problemų laukas. Nors praėjo daugiau nei dvidešimt metų po Sovietų Sąjungos žlugimo, diskusijos apie sovietinį paveldą netyla ir šiandien. Vieningos nuomonės ar kompromisų šia tema nėra. Sovietinio laikotarpio vizualiojo meno kūriniai atsidūrė muziejų fonduose, kolekcijose ar privačiame sovietinių skulptūrų muziejuje “Grūto parkas“ Druskininkuose. Tuo tarpu sovietmečio laikotarpio monumentaliosios dailės padėtis sudėtingesnė. Dėl to, kad ji glaudžiai susijusi su architektūra, reikia kalbėti ne tik apie monumentaliosios dailės, bet ir apie architektūros išsaugojimą. Po nepriklausomybės atgavimo, daugelį pastatų privatizavus, atsirado grėsmė juose esantiems dailės kūriniams. Svarbus yra ir visuomenės požiūris į Sovietinį, mums svetimą, paveldą. Išskyla „neatsiejamas sovietinio palikimo aspektas- politinės konotacijos bei identiteto, savo ir svetimo klausimai, kuriuos sąlyginai galima pavadinti formos ir turinio dilema.“¹ Vitražai išmontuojami vien todėl, kad primena praeitį. Nepaisant to ar jie būtų abstraktūs, ar su sovietine simbolika. Dėl to, jog darbai monumentalūs, kurti specialiai tiems pastatams, nėra galimybių jų archyvuoti, laikyti muziejuose ar sovietinės tematikos parkuose. Be politinio aspekto, Sovietinio paveldo išlikimą lemia ir ekonominiai veiksniai. Daug kur vitražai išmontuoti renovuojant pastatus ir teisinantis, kad jų restauracijai trūksta lėšų.

Nors sovietmetis tituluojamas lietuviško vitražo „aukso amžiumi“, dabartinė šio laikotarpio kūrinių padėtis sudėtinga. Galime didžiulius tokius vitražistus kaip Kazys Morkūnas, Algimantas Stoškus ir daugeliu kitų, pelnusių ne tik respublikinį, bet ir tarptautinį pripažinimą darbais, bet nedaugelis žino kokia šių kūrinių padėtis šiandien. Pavyzdžiui, nėra aišku kur po pastato renovacijos dingo A.Stoškaus erdvinis vitražas „Skrydis“ (miesto statybos projektavimo institute Kaune 1975m.) prof. dr. Algimanto Mačiulio knygoje „Dailė architektūroje“ aprašomo kaip vienos efektingiausių tokio tipo skulptūrų šiuolaikinėje architektūroje. Pradėjus išsamiau domėtis sovietinio vitražo dabartine būkle susiduriama su medžiagos trūkumu. Dauguma knygų yra vitražistų

---

¹ Marija Drėmaitė, Vaidas Petruelis, Jūratė Tutlytė. Architektūra sovietinėje Lietuvoje, Vilnius: VDA leidykla, 2012

monografijos, o tik keli bendri albumai irgi išleisti sovietmečiu. Išskirčiau gal tik prieš tai paminėtą A.Mačiulio ²knygą. Joje gana išsamiai aprašyta Lietuvos vitražo raida architektūroje, tačiau nekalbama apie dabartinę tų dailės kūrinių situaciją. Labiau suintrigavo straipsniai, apie sunaikintus, demontuotus vitražus, šiandieninę jų būklę.

Renkant medžiagą apie sunaikintus, restauruotus vitražus iškilo ir paveldo apsaugos klausimas. Kaip ir kiek sovietinį paveldą įstatymais gali apsaugoti valstybė ir ar gali tuo pasirūpinti pats darbų autorius. Sovietinio paveldo apsaugą apsunkina tai, jog jam galioja 50 metų terminas (į vaslybinius registrus įtraukiami tik senesni nei 50 metų kūriniai), bet to nevisada paisoma ir autorinių teisių.

Sovietinis periodu sukurtų kūrinių sąrašas ilgas, todėl rašant darbą į tyrimų lauką neįtraukiama parodiniai darbai ir vitražai sukurti bažnyčiose. Tuo laikotarpiu vitražų kurtų religinėje architektūroje nedaug ir jiems nekyla toks pavojus kaip kūriniams sukurtiems visuomeniniuose pastatuose. Parodiniai darbai, nepritaikyti konkrečiai architektūrai gali būti kilnojami, tad juos galima archyvuoti muziejų fonduose ar privačiose kolekcijose.

Tyrimo objektas: sovietiniu laikotarpiu, visuomeniniuose pastatuose sukurti vitražai visoje Lietuvoje.

Darbo tikslas: išsamiai susipažinti su sovietinio laikotarpio Lietuvos vitražu, jo raiškos formomis, išanalizuoti vitražo klestėjimo priežastis sovietinėje architektūroje, aptarti šių, architektūrai individualumo suteikiančių kūrinių, dabartinę situaciją.

Darbo tikslui pasiekti iškelti šie uždaviniai:

Darbo uždaviniai:

- Surinkti informaciją apie sovietmečiu sukurtus, išlikusius ir sunaikintus vitražus;
- Aptarti išlikusių vitražų santykį su šiuolaikine, renovuota architektūra, šiuolaikiniu interjeru visuomeniniuose pastatuose;
- Išanalizuoti sovietmečiu kurtų vitražų sunaikinimo priežastis;
- Aptarti paveldosauginius bei autorinių teisių klausimus.

---

² Mačiulis Algimantas, Dailė architektūroje, Vilnius: VDA leidykla, 2003

Darbą sudaro trys dalys ir priedai.

Pirmoje darbo dalyje aptariamas sovietinis vitražas ir jo klestėjimo prielaidos, trumpai supažindinama su tuo metu kūrusiais vitražistais, jų ryškiausias darbais. Išskiriamos dvi pagrindinės prielaidos: valstybiniai užsakymai ir glaudus architektų bei vitražistų bendradarbiavimas. Pateikiama ryškesnių to meto architektų ir vitražistų bendradarbiavimo pavyzdžių.

Antroje darbo dalyje aprašomi sovietinių vitražų sunaikinimo, rekonstravimo, perkėlimo atvejai. Pateikiama sunaikintų, rekonstruotų vitražų pavyzdžių. „Išlikusių vitražų pavyzdžiai ir objektyvios jų išlikimo sąlygos. Nagrinėjamos vitražo sunaikinimo priežastys.

Trečioje darbo dalyje aptariama dabartinė sovietinio vitražo situacija. Pažvelgiama į sovietmečiu kurtus darbus politiniu aspektu. Aptariamas sovietinio laikotarpio dailės išlikimo ir vertės klausimas, bei iškeliamas paveldo apsaugos klausimas.

Literatūros apžvalga

Rašydama šį darbą naudojausi knygose, interneto tinklalapiuose, periodinėje spaudoje rasta medžiaga apie Lietuvos vitražistus kūrusius sovietmetyje, nagrinėjau sovietmečio architektūros istoriją. Pirmiausia, remdamasi literatūros šaltiniais, sudariau sovietmečiu kūrusių vitražistų sąrašą su jų kurtais vitražais visuomeniniuose pastatuose. Daugiausia rėmiausi Algimanto Mačiulio knyga „Dailė architektūroje“, ³ Stasio Budrio „Lietuvių vitražas“⁴, bei Lietuvos dailės istorija⁵. Darbo eigoje atsirado papildymų su neišlikusių vitražų pavyzdžiais rastais įvairiuose tinklalapiuose bei spaudoje.

Pirmoje dalyje, aprašant sovietinio vitražo raidą, vienu iš svarbiausių veikalų buvo jau minėta Algimanto Mačiulio knyga „Dailė architektūroje“. Joje išsamiai aprašoma visa lietuviško vitražo istorija. Rašant apie sovietinio klestėjimo priežastis, buvo labai vertingas žurnalistės Vaidos Milkovos straipsnis „Sovietmečio menas-

---

³ Mačiulis Algimantas, Dailė architektūroje, Vilnius: VDA leidykla, 2003

⁴ Budrys Stasys, Lietuvių vitražas, Vilnius: Vagos leidykla, 1968

⁵ Autorių kolektyvas, Lietuvos dailės istorija: XX a. antrosios pusės dailė ir architektūra, VDA leidykla, 2002;

aktualus?“ Jame apie sovietinių laikų oficialųjį meną diskutuoja menotyrininkė, docentė Rasa Andriušytė- Žukienė ir istorikas Kastytis Antanaitis ⁶, labai pravertė ir Marijos Drėmaitės, Vaido Petrulio, Jūratės Tutlytės knyga „Architektūra sovietinėje Lietuvoje“⁷ Skiltyje apie vitražistų ir architektų bendradarbiavimą rėmiausi, viena iš nedaugelio vitražistų biografine knyga „Algirdas Dovydėnas. Vitražai“⁸.

Antroje dalyje, aprašydama konkrečius vitražo sunaikinimo atvejus, rėmiausi periodinėje spaudoje randamais straipsniais. Daugiausia jų pavyko rasti vietinėje, regioninėje spaudoje. Konkretūs pavyzdžiai- žurnalistės Redos Milaknienės straipsnis apie vitražus Rokiškio mokykloje⁹ arba Jurgos Petronytės straipsnis „Vakarų eksprese“¹⁰. Juose aprašomi vitražų dingimo, sunaikinimo atvejai, kaip pavydžiui dingę po buvusių poilsio namų "Vanagupė" 1980 m. vitražisto Algirdo Dovydėno vitražai.

Trečioje dalyje, aptardama dabartinę sovietinio vitražo situaciją, rėmiausi kultūros paveldo departamento internetiniame puslapyje esančia medžiaga, Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių ir Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos Įstatymais.

---

⁶ Vaida Milkova. Sovietmečio menas -aktualus? . Interneto prieiga. http://kauno.diena.lt/naujienos/vilniaus-miestas/menas-ir-pramogos/sovietmecio-menas-aktualus-263442#.U4ZZU3J_sQQ [žiūrėta 2014 05 10]

⁷ Marija Drėmaitė, Vaidas Petrusis, Jūratė Tutlytė. Architektūra sovietinėje Lietuvoje. 2012m. VDA leidykla

⁸ Ramonienė Dalia , Algirdas Dovydėnas. Vitražai, Vilnius: VDA leidykla, 2013

⁹ Reda Milaknienė. Vitražai grįžo į mokyklą. Interneto prieiga: <http://www.grokiskis.lt/temos/dienos-tema/2010/09/19/vitrazai-grizo-i-mokykla>

¹⁰ Jurga Petronytė. Trapūs vitražai- privatininkų girmose. Interneto prieiga : <http://www.ve.lt/naujienos/kultura/kulturos-naujienos/trapus-vitrazai---privatininku-girmose-400459/>

SOVIETINIS VITRAŽAS IR JO KLESTĖJIMO PRIELAIDOS

I.1. Sovietinio vitražo raidos apžvalga

Trumpai apžvelgiant sovietinio vitražo raidą pasitelksiu Algimanto Mačiulio knygoje „Dailė architektūroje“ siūlomą modeliu: vitražo tendencijos ir naujovės pristatomos tiek dešimtmečiais, tiek vitražistų kartomis. Vitražisto Stasio Ušinsko mokinys Algimantas Stoškus, vėliau tampa mokytoju ir Antanui Garbauskiui ir t.t.

Vitražo mokyklos pradininku Lietuvoje laikomas Stasys Ušinskas (1905-1974). Jis kūrė dar prieš sovietų okupaciją 1944m., tad sovietmečiu jo sukurtų darbų nedaug. „Sovietiniais okupacijos metais S.Ušinskas buvo apkaltintas „formalizmu“, išstumtas iš dailės gyvenimo. Jis pirmasis Lietuvoje pradėjo kurti vitražus iš storo stiklo blokų, taip pat pirmasis ėmėsi kurti veidrodinį vitražą.“¹¹ Jo mokiniai buvo Algimantas Stoškus (1925-1998), Kazimieras Morkūnas (1925-2014), Vytautas Banys, Vladas Jankauskas (1923-1983), Vitalija Blažytė (1926-1999). Nuo 1953 m. Vilniaus dailės instituto vitražo studijai ėmė vadovauti A. Stoškus. „Tuo metu architektūrai įgijus naujesnių, šiuolaikinių formų, siekdami organinio ryšio su naująja architektūra, vitražo dailininkai ėmėsi ieškoti naujų būdų, įvairesnių meninės raiškos priemonių, Lietuvoje nenaudotų technologijų.“¹² Paskatinti S. Ušinsko kūrybinių ieškojimų, A. Stoškus ir K. Morkūnas kūrė veidrodinius vitražus. Taipogi A.Stoškus eksperimentavo kurdamas vitražą iš storo stiklo luitų. Jis vienas pirmųjų Lietuvoje sukūrė erdvinį vitražą, panaudodamas metalo konstrukcijas ir storo spalvoto skaldyto stiklo blokus. Vienu iš vitražo mokyklos kūrėjų A. Mačiulis vadina ir K. Morkūną. Jis sukūrė itin didelių gabaritų vitražus architektūroje tiek iš storo luitinio stiklo (Kauno IX forto muziejui memorialui, 1982), tiek plono stiklo vitražų (kompozicija „Šventė“ seimo rūmams,1981).

Vienas produktyviausių A. Stoškaus mokinių buvo Antanas Garbaskas. Jis sukūrė daugiau nei 50 vitražų konkrečiai architektūrai. Pas A. Stoškų studijas baigė ir

---

¹¹ Mačiulis Algimantas, Dailė architektūroje, Vilnius: VDA leidykla, 2003

¹² Ten pat.

Anortė Mackelaitė. Tuo metu vitražų architektūrai sukūrė Steponas Kazimieraitis (1933-1995), Filomena Ušinskaitė (1921-2003), Vitalija Blažytė (1926-1999), Vytautas Banys, Vladas Jankauskas ir daugelis kitų.

„Aštuntame dešimtmetyje pradėjo ryškėti naujos tendencijos lietuvių naujoje architektūroje.[...] Kadangi vitražo meninė forma yra tiesiogiai susijusi su architektūros formos kaita, architektūros pokyčiai paveikė ir lietuvių vitražą. Vitraže atsisakoma pernelyg lakoniškos plastikos, kurią inicijavo stambių stiklo luitų technika. Grįžtama prie viduramžiškos ar renesansinės „tapybos stiklu“ tradicijos.“¹³ Ateina nauja vitražistų karta: Konstantinas Šatūnas, Bronius Bružas, Ginta Juodytė- Baginskienė, Henrikas Kulšys, Algirdas Dovydenas, Eglė Valiūtė ir kiti. Vienu įspūdingiausiu to laikotarpio architektūros ir dailės sąveikos ansambliu yra Santuokų rūmai Vilniuje (Architektas Gediminas Baravykas) ir Konstantino Šatūno kurti vitražai.

Vėliau vitraže, kaip ir architektūroje, pradėjo reikštis postmodernizmas. „Devintajame dešimtmetyje vitražas- jo meninė kalba palengva kinta, grįžta tradicinis plonastiklis vitražas, nauji vitražai komponuojami pagal istorinius kompozicinius kanonus, kai kada pabrėžiant „istorizmo“ aspektą.“¹⁴

Kalbant apie sovietmečio vitražo raidą reikėtų paminėti ne tik technologines tendencijas, bet ir kūrinų tematiką. Nors daugeliui, kalbant apie sovietmečio meną, kyla asociacijos su socialistiniu realizmu (sovietiniame mene taikyta ideologinė norma, reikalavusi iš kūrėjų aukštinti sovietinę sistemą, juodinti praeitį ir Vakarų pasaulio politinę sistemą, kurti tikrovę iškraipančius kūrinius), tuo laikotarpiu kurtuose vitražuose socialistinio realizmo siužetų palyginti nedaug. Jų išvengti visai nepavykdavo, bet, kaip pasakodavo patys dailininkai, juos kartais pavykdavo apeiti. Tokio menininko pavyzdžiu yra vitražistas Algirdas Dovydenas. „Nors palyginti ilga jo produktyvios meninės veiklos atkarpa tenka sovietiniam laikotarpiui, niekada nekūrė politiškai angažuotų kūrinių ir apskritai nebuvo ideologizuoto sovietinio meno kontekste.“¹⁵

Be to, skirtingoms meno sritims reglamentai ir „priežiūros būdai“ skyrėsi, skirtingais sovietmečio laikotarpiais reikalavimai irgi buvo kiti. „Kalbant apie vėlyvojo

---

¹³ Ten pat.

¹⁴ Ten pat.

¹⁵ Ramonienė Dalia, Algirdas Dovydenas. Vitražai, Vilnius: VDA leidykla, 2013

sovietmečio kultūros politiką, kurią nuo stalinistinės kone totalinės visų gyvenimo sričių kontrolės skiria jau minėtos transformacijos-atšilimas, vėlesnis sąstingis ir pertvarkos pokyčiai.¹⁶

I.2. Vitražo klestėjimo priežastys

Iš visų epochų Lietuvoje daugiausia vitražų buvo sukurta būtent sovietmetyje. Iki tol vitražas vyravęs religinėje architektūroje –sovietmetyje persikėlė į visuomenines erdves. Vyko daug naujų visuomeninės paskirties statybų, o į projektus buvo privaloma įtraukti ir monumentaliosios dailės kūrinius. Stambesnės įmonės sovietmečiu turėjo nusipirkti tam tikrą kiekį dailės kūrinių, tad užsakymų dailininkams tikrai netrūko. Menininko specialybė sovietmečiu buvo prestižinė. Rasa Andriušytė straipsnyje „Sovietinis menas-aktualus?“ teigia, jog specialybės populiarumą liudijo ir didžiuliai konkursai stojant į dailės institutus." Didžiulės materialinės galimybės atsiverdavo dailininkui, įstojusiam į LDS - jis gaudavo tam tikrų garantijų, studiją, galėjo netgi nedirbti nuolatinio darbo. O jei būdavo lojalus valdžiai, gaudavo valstybinių užsakymų ir pragyvenimo lygis tapdavo labai geras."¹⁷

Išskirčiau dvi pagrindines vitražo klestėjimo priežastis- tai valstybiniai užsakymai ir glaudus architektūros bei dailės ryšys.

I.2.1 Valstybiniai užsakymai

Viena pagrindinių vitražo klestėjimo priežasčių sovietmetyje buvo valstybiniai užsakymai. Audronė Pociūtė straipsnyje „Sovietmetis – vitražo aukso amžius“ rašo, jog “vitražo, kuris tuo metu buvo labai aiškiai suvoktas kaip architektūros forma, vystymui

---

¹⁶ Skaidra Trilupaitytė, Totalitarizmas ir sovietinio meno vertinimo problemos posovietinėje Lietuvoje http://eia.libis.lt:8080/archyvas/viesas/20110110054249/http://www.culture.lt/satenai/?leid_id=871&kas=st-raipsnis&st_id=15597

¹⁷ Vaida Milkova. Sovietmečio menas -aktualus? . Interneto prieiga: http://kauno.diena.lt/naujienos/vilniaus-miestas/menas-ir-pramogos/sovietmecio-menas-aktualus-263442#.U4ZZU3J_sQQ [žiūrėta 2014 05 10]

buvo pajungti mokslininkai, architektai, inžinieriai. Nuo 1960 iki 1990 metų valstybė Lietuvos vitražistams duodavo didžiulį užsakymų. [...] Tuo metu vitražistams buvo sudarytos visos sąlygos įgyvendinti didžiulius projektus, kainavusius milžiniškas lėšas.”¹⁸

Tai, kad nustatyta suma, įtraukta į pastato sąmatos vertinimą, buvo skiriama vaizduojamojo meno kūriniams teigia ir Architektų rūmų pirmininkas Juozas Vaškevičius.

„Tai buvo sovietmečiu. Netgi miegamuosiuose rajonuose baseinėliams ir fontanams statyti buvo skiriama lėšų atitinkamai nuo sąmatinės vertės. Šiandien jokiam įstatyme privalomų reikalavimų skirti lėšų meno kūriniams nėra, jie atsiranda nebent užsakovų iniciatyva.“¹⁹

Straipsnyje apie „Lietkoopsąjungos pastato interjerą“ autorė rašo, jog oficialiai buvo skiriama 2 procentai nuo pastato sąmatinės vertės. „Nors oficialiai, vadovaujantis valstybiniais statybos normatyvais, dailės objektams pastate sukurti buvo skiriama apie du procentus sąmatinės vertės, J. Šeibokas primena, kad sovietiniu periodu daug kas vykdavo „ne pagal protokolą“: tais laikais su finansais buvo daug lengviau. Du procentai, skiriami meno kūriniams pastatuose, tebuvo tik „simbolinis“ skaičius. Jei tik pasireikšdavo didesnis projektuotojo noras, pinigų buvo įmanoma „iškovoti“.²⁰

Tuo metu buvo statoma daug visuomeninės paskirties pastatų: vaistinių, gydyklų, mokyklų, darželių, kultūros namų. Netgi administraciniai pastatai, fabriku vestibulių interjerai ir valgyklos buvo puošiami meno kūriniiais. Knygoje „Architektūra sovietinėje Lietuvoje“ viena iš autorių Jūratė Tutlytė rašo, kad „puošyba dailės darbais buvo itin svarbi formuojant administracinių patalpų interjerą, kai kurios įmonės netgi turėdavo savo dailininkus. Labai svarbų vaidmenį atliko vestibulis. Jo puošybai buvo patariama užsakyti dekoratyvinius meno kūrinius- pano, mozaikas, bareljefus, kurie savo turiniu atspindėtų įmonės charakterį. Įmonių interjerus puošė gabiausių Lietuvos menininkų darbai.“ Taip pat svarbus vaidmuo įmonėse, pasak Jūratės Tutlytės ” teko susirinkimų

---

¹⁸ Audronė Pociūtė. Sovietmetis – vitražo aukso amžius. 2006 m. interneto dienraštis Bernardinai.lt <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2006-11-23-audrone-pociute-sovietmetis-vitrazo-aukso-amzius-lietuvoje/10249> [žiūrėta 2009 m. gruodžio 9 d.]

¹⁹ Vereta Rupeikaitė. Sovietmečiu dailę interjere mylėjo labiau nei dabar. 2012m. interneto prieiga: http://www.lrt.lt/naujienos/kultura/26/3767/sovietmečiu_daile_interjere_mylejo_labiau_nei_dabar [žiūrėta 2013m. spalio 10 d.]

²⁰ Indrė Gudelytė. Architektūros ir dailės sąveika „lietkoopsąjungos“ pastato interjere. Mokslas –Lietuvos ateitis. 2011m. ISSN 2029-2252

salei ir valgyklai, kuriose taip pat karaliavo taikomosios dailės kūriniai. Vadovybės kabinetai irgi neapsiėjo be puošybos.²¹

Tuo laikotarpiu valdžia, duodama užsakymus, nurodydavo ir temas. „Komunistinis režimas, pajungdamas savo tikslams dailę, reglamentavo tiek temas, siužetus, tiek meninę kalbą. Temų ir siužetų požiūriu, kaip pamenate, buvo reikalaujama (aišku ilginiui reikalavimai po truputį kito) vaizduoti raudonosios armijos žygdarbius, klasių kovą, „pasiaukojamą tarybinių žmonių kuriamąjį darbą“, portretuoti revoliucionierius, pramonės bei žemės ūkio pirmūnus ir t.t... p.13²²

Tiek menotyrininkė Kristina Stančienė, tiek daktaras Vaidas Petrulis, kalbėdami apie sovietinį paveldą, iškelia formos ir turinio klausimą. „Ar meno kūrinio formą, techninį atlikimą galime vertinti atsietai nuo turinio? Ar profesionalus kūrinys savaime yra vertybė? XX a. antrosios pusės Lietuvos dailės istorijoje šie reiškiniai vadinami „seminonkonformizmu“, vadinasi, daliniu prisitaikymu, išsaugant ir tam tikrą autonomiją, atstumą nuo vaizduojamo siužeto. Arba visą savo talento jėgą nukreipiant į kūrinio formą.“²³

I.2.2 Glaudus architektų ir dailininkų bendravimas ir bendradarbiavimas

Knygoje „Dailė architektūroje“ A. Mačiulis rašo, kad Kauno meno mokykloje buvo diegiami architektūros ir dailės sintezės pagrindai. Stasys Ušinskas dėstydamas kompoziciją būsimų vitražistų reikalavė išspręsti dailės kūrinio ryšį su architektūra. Vitražas neatsiejamas nuo architektūros pastato visumos. Architektūroje yra įvairių vitražo technikų: tai klasikinis plono stiklo vitražas, veidrodinis, ir skaldyto stiklo vitražai. Pastarasis buvo itin populiarus sovietmečiu. Tuo metu vitražistų storo skaldyto stiklo vitražai įsiliedavo ir adaptuodavosi į pastato visumą. Kaip pavyzdys Kazio Morkūno IX forto muziejaus vitražai (1982m. Kaunas architektas Gediminas

---

²¹ Marija Drėmaitė, Vaidas Petrulis, Jūratė Tutlytė. Architektūra sovietinėje Lietuvoje. 2012m. VDA leidykla

²² Alfonsas Andriuškevičius, Lietuvių dailė: 1975-1995, Vilniaus dailės akademijos leidykla, Vilnius 1997

²³Ten pat.

Baravykas), arba vitražistės Anortės Mackelaitės dekoratyvinė sienelė, skaidanti vidaus erdvės „ Vasaros“ kavinėje-restorane (1964m. Palanga, architektas Aleksandras Eigirdas).

Buvo ir daug puikių plono stiklo komponavimo architektūroje pavyzdžių. „Geometrinė, abstraktus grafinio piešinio kompozicijos, dinamiškų linijų spalvų ritmu susilieja su architektūrine struktūra ir sudaro vientisumo įspūdį.“²⁴ Kaip šios sąveikos pavyzdžiai pateikiami dailininko Broniaus Bružo vitraže Klaipėdos medžio apdirbimo kombinato namuose (1975m. Architektas Petras Lapė), dailininko Algirdo Dovydeno vitražuose Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto valgykloje (1980m. Vilnius, architektas Vytautas Čekanauskas).

„Architektūros kokybė yra sintezės pagrindas. Architektūra, organizuodama žmogaus aplinką, privalo suvienyti, sulydyti į organišką monolitą aibę utilitarinių-funkcinių ir estetinių, meninių komponentų... Dailininkai turi skaitytis su architektūrine funkcija, stiliumi ir erdvės reikalavimais.“²⁵

Vienu iš puikių to meto architektūros ir dailės sąveikos pavyzdžių galėtų būti „Lietkoopsąjungos“ pastato interjeras (arch. J. Šeibokas, Vilnius, 1979–1986 m.) Nors jis nėra iš saugomų sovietinio laikotarpio pastatų sąrašo, jo interjeras pasižymi didele menine verte. Pirmajame aukšte įkomponuotas A. Dovydeno vitražas „Miestas prie upės“. Biografinėje knygoje apie vitražistą daktarė Dalia Ramonienė rašo, kad „Dovydenui buvo pasiūlyta sukurti vitražą palyginti nedidelėje vestibulio su solidžia juodo šlifuoto granito plokščių apdaila erdvėje, kurioje architektas dailės kūrinį įsivaizdavo kaip vienintelį ryškų, iš dalies šviesai laidų spalvinį akcentą, nes patalpa gana tamsi.“²⁶

Su vitražistais, kuriant pastatų interjerus, taip pat bendradarbiavo broliai Algimantas ir Vytautas Nasvyčiai (Kazio Morkūno vitražas seimo rūmuose), Gediminas Baravykas, Vytautas Edmundas Čekanauskas ir daugelis kitų.

---

²⁴ Mačiulis Algimantas, Dailė architektūroje, Vilnius: VDA leidykla, 2003

²⁵ Mačiulis Algimantas, Dailė architektūroje, Vilnius: VDA leidykla, 2003

²⁶ Ramonienė Dalia , Algirdas Dovydenas. Vitražai, Vilnius: VDA leidykla, 2013

Dailininkai kūrė kartu su projektuojančiais pastatus architektais, o ne pritaikydavo savo kompozicijas jau esamiems interjerams. Ne paslaptis, kad kūrinio atsiradimą architektūroje dažnai nulendavo ir asmeniniai ryšiai.

SOVIETINIO VITRAŽO LIKIMAS

II.1. Dabartinė Sovietmečio vitražų situacija

Prieš pateikiant konkrečius vitražų sunaikinimo pavyzdžius reiktų aptarti priežastis lėmusias jų sunaikinimą, perkėlimą, restauravimą. Svarbiausios priežastys būtų šios: Nors sovietinių dailės kūrinių sunaikinimo (sunykimo) priežastčių yra daug ir įvairių visgi galima išsirti kelias pagrindines:

- Ideologinis aspektas (Socialistinė kūrinių tematika, sveitima simbolika);
- Lėšų renovacijai trūkumas;
- Pastato savininkų, funkcijos keitimas;
- Kūrinių būklės pablogėjimas (išdužę, stiklai ,išsilekęs švinas ir t.t.);
- Neatsakingas elgesys su paveldu, pastatų apleidimas;
- Gamtos stichijos (gaisrai);

Vienintelis šiuo metu Lietuvoje veikiantis, privatus, sovietinei tematikai skirtas skulptūrų muziejus yra „Grūto parkas.“ Ten, be skulptūros ir tapybos, yra ir keli sovietinės tematikos vitražai. Vienas iš jų –Kazio Morkūno vitražo fragmentas. Tai-konusinės formos stiklo kompozicijos „Kova“ ir „Darbas“ buvusios Kryžkalnio memoriale (Kryžkalnis) nuo 1972 m. dalis (*Ipav.*) Už jas vitražistas tuo metu yra gavęs LSSR valstybinę premiją 1973m. Rekonstruojant kryžkalnio memorialą vitražą nutarta išskelti.

Panašus likimas gali ištikti ir kitą to paties autoriaus kūrinį. Kristina Stančienė straipsnyje „Istorija be iliustracijų“ diskutuoja apie Pirčiupių muziejuje esantį, 1962 m. sukurtą Kazio Morkūno vitražą „Pirčiupis“. „Remonto reikalaujantį pastatą 1998 m.

buvo nuspręsta uždaryti, o ekspozicija, kurioje buvo „tik keletas vertingų eksponatų“, buvo perkelta į Nacionalinį muziejų Vilniuje. Tačiau ar lietuvių vitražo klasiko Kazio Morkūno sukurtas vitražas „Pirčiupis“ – nevertingas eksponatas?²⁷ Šiuo metu pastatas yra privati nuosavybė ir vitražo likimas nėra aiškus. Straipsnyje K. Stančienė primena, jog Pirčiupių vitražai (1961–1962 m. K. Morkūnas sukūrė du giminingos kompozicijos vitražus šia tema, vienas, „parodinis“, apkeliavo daugelį sovietinių respublikų, kitas tapo muziejaus pastato akcentu) kaip tik ir buvo vieni pirmųjų luitinio stiklo kūrinių, darniai įsiterpusių į architektūrą. Būtent profesorius ir jo kartos monumentaliosios tapybos kūrėjai XX a. 7-ajame dešimtmetyje ėmėsi didžiulių, technologiškai sudėtingų kūrinių, pradėjo naudoti vadinamąjį „luitinį“ stiklą, įsisavino stiklo ir betono jungtis ir pradėjo kurti ištisas vitražines sienas, kurios iki šiol palieka nepaprastą įspūdį, veikiamos tiek natūralios šviesos, tiek ir dirbtinio apšvietimo.

Daugelis sukurtų vitražų buvo tik formaliai ideologizuoti, ką liudija V. Švarlio darbas „Tarybų Lietuva“, kurtas 1980 m. kuriems tinka bet koks pavadinimas, ir galima lengvai pervadinti. Po rekonstrukcijos jis pervadintas „Lietuva“ ir toliau puošia Birštono kultūros centro foje (2 pav.) Kitas atvejis kai išėmus tarybinę detalę, kompozicijos esmė nepasikeičia. Vienas tokių pavyzdžių - Konstantino Eugenijaus Šatūno erdvinis vitražas Vilniaus santuokų rūmuose (Vilnius 1974 m., architektas Gediminas Baravykas). Balto stiklo struktūra, puikiai deranti su pastato sienų faktūra ir sudaranti iškilmingumo įspūdį, sovietmečiu buvo „papuošta“ LSSR herbu. Po nepriklausomybės atgavimo herbą nuėmus, senose nuotraukose jis atrodo tarsi svetimkūnis. (3 pav.)

Renovuojant J.Tumo-Vaižganto mokyklą Rokiškyje buvo restauruoti Broniaus Bružo vitražai. Restauracijai buvo skelbiamas atskiras konkursas, nes savivaldybė tokių lėšų neturėjo. Vitražai buvo išimti. „Kadangi minėti vitražai turėjo būti „saugotini kaip dailės kūrinys ir kultūros paveldo objektas“, jie buvo sudėti į dėžes ir saugomi rūsyje.“²⁸ Vėliau mokyklos direktorius pats susirado jų kūrėją Bronių Bružą ir sutarė, jog vitražai bus atkurti. Autorius vietoj centriniame lange buvusių A.Sniečkaus, E.Tičkaus ar

---

²⁷ Kristina Stančienė. Istorija be iliustracijų. Interneto prieiga: http://eia.libis.lt:8080/archyvas/viesas/20120615100541/http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3376&kas=spaudai&st_id=19605 [žiūrėta 2014 04 30]

²⁸ Reda Milaknienė. Vitražai grįžo į mokyklą. Interneto prieiga : <http://www.grokiskis.lt/temos/dienos-tema/2010/09/19/vitrazai-grizo-i-mokykla> [žiūrėta 2014 04 30]

partizanų portretų pavaizdavo tai, kas ir dera šiai mokyklai - J.Tumą–Vaižgantą ir jo personažus”²⁹

Kitas to paties vitražisto kūrinys po sėkmingos rekonstrukcijos grįžo į Kauno kultūros centre „Tautos namai” esančią pagrindinių laiptų fojė. 2009 metais pradėjus pastato renovaciją buvo nutarta restauruoti ir vitražą, kadangi kai kurios stiklo plokštelės buvo išdužusios. Darbą restauruoti apsiėmė Česlovas ir Kęstutis Šimoniai.” restauratoriai išrinko visą 47,28 m² ploto vitražą, kuris sudarytas iš 2592 spalvoto stiklo 11x12 cm dydžio plokštelių. Naujai pagamintos išdužusios dalys, atidžiai parenkant stiklo glazūras, kurias gamino patys meistras. Pakeista ir iš naujo ištisai sulituota švino juostelė, jungianti stiklo plokšteles.”³⁰

Dažnai atėjus laikui renovuoti pastatą arba restauruoti jame esančius vitražus, viskas pasisuka ne meno kūrinį naudai. Daugelis taip ir lieka sudėti į dėžes teisinantis, jog renovacijai trūksta lėšų. 2010 metais spaudoje buvo pasirodę straipsniai apie Panevėžio metrikacijos skyriuje esančius Kazio Morkūno vitražus. Skyriaus vadovė Diana Zacharienė tuomet baiminosi, kad renovacijos kūrinys gali nesulaukti. „Kuo ilgiau lauksime, – rodė į vitražą jį, – tuo didesnė tikimybė, kad galime netekti meno kūrinio. Nenustebčiau, jeigu vieną dieną atėjusi į darbą rasiu meno kūrinio dalis nukritusias ant grindų. Tada bus daug sudėtingiau jį atkurti. Beje, kiekvieną dieną vitraže atsiranda vis daugiau deformuotų vitražo blokų. Vilkinti darbų negalima.“³¹

Po rekonstrukcijos vitražai sugrįžo ir į kultūros namus Rokiškyje. „Tikru stebuklu vadiname rūmų kavinės vitražus. Juos pavyko išsaugoti, o, rodės, pasmerkti subyrėti“, – „TEmai“ sakė Rokiškio kultūros centro direktorė Nida Lungienė. Vitražai nė kiek neatspindi to laikmečio, kuomet jie buvo gaminti, tematikos. Nėra jokios abejonės, jog sukurti jie buvo apie 1981 m., pastačius Rokiškio kultūros rūmus. Per 30 metų sutrūnijo rėmai, laikę vitražų dalis. Sutvirtinti juos plastiko profiliais, rodės, bus neįmanoma. Viskas pavyko sklandžiai, puikūs vitražai išsaugoti.”³² (4pav.)

---

²⁹ Ten pat.

³⁰ Vitražas mūzos grįžo! Interneto prieiga: <http://www.tautosnamai.lt/naujiena/vitrazas-muzos-grizo>

³¹ Raimonda Mikučionytė. Vitražas pakibo ant plauko. Interneto prieiga: http://www.panbalsas.lt/naujienos/miestas/vitrazas_pakibo_ant_plauko

³² Išsaugotus vitražus Rokiškėnai vadina stebuklu. <http://www.temainfo.lt/issaugotus-vitrazus-rokiskėnai-vadina-stebuklu/>

Dėl ilgai užtrukusios restauracijos buvo manyta, jog dingo ir Vitražisto Kazio Morkūno 1961 metais liaudies pasakos „Eglė žalčių karalienė” motyvais sukurtas penkiolikos vitražų ciklas mineralinio vandens biuvetės langus ir duris Druskininkuose puošęs nuo pat jos įkūrimo. „Šiems labai prastos būklės vitražams dovanoti antrąją jaunystę nebuvo lengva. Tikriausiai pakenkė nuolatinis mineralinio vandens poveikis. Daug sukritusių detalių teko tiesinti, tvirtinti, lituoti. Atnaujintus ir sustiprintus vitražus biuvetei naujus langus gaminusi bendrovė „Pietų Megrame” įdėjo į specialius stiklo paketus. Taip šie meno kūriniai bus apsaugoti nuo aplinkos poveikio”, – teigė bendrovės „Artukas” direktorius Arūnas Skirgaila.³³ (5pav.)

Tačiau ne visiems vitražams pasisekė išlikti Druskininkuose. Po pastato privatizavimo dingo vitražistės Anortės Mackėlaitės keturių dalių vitražas puošęs valgyklos-kavinės fasadą „Dainava“ kurtas 1964m. „Privatizacijos komisija, teikdama pardavimui pastatą, nekėlė jokių sąlygų dėl meno kūrinų išsaugojimo. Pastatas tapo statybinių medžiagų sandėliu, įsikūrė mineralinio vandens pilstymo įmonė UAB „Druskininkų Rasa“. Meno kūriniai visai išnyko, o juk buvo galima juos perkelti į kitus statomus objektus, nugabenti į muziejus, bet niekas tuo nesidomėjo³⁴.“ Jos kūrinys dingo ir iš „Vasaros“ kavinės-restorano Palangoje.

2003m. į Birutės kalno koplyčia Palangoje sugrįžo ir restauruoti Liudviko Pociaus kūriniai. Septyni Vitražai buvo išdaužyti 1996 metais. Koplyčiai ant Birutės kalno atnaujinti buvo skirta per 40 tūkstančių litų. Pusės šios sumos, pasak A. Zokaičio, pareikalavo vitražų restauravimas.³⁵

---

³³Genovaitė Rafanavičienė. Druskininkų gydyklų vitražai-lyg sukurti vakar. Interneto prieiga: http://kultura.lrytas.lt/meno-pulsas/druskininku-gydyklos-vitrazai-lyg-sukurti-vakar.htm#.U4JZcHJ_sQR [žiūrėta 2014 02 15]

³⁴Vytautas Valentukevičius. Dingę Druskininkai. Interneto prieiga: <http://druskininkietis.balsas.lt/druskininku-naujienos/druskininku-naujienos/dinge-druskininkai-8/> [žiūrėta 2014 03 04]

³⁵Birutės kalno koplyčia laikia sutuoktuvininkų. Interneto prieiga: <http://www.ve.lt/naujienos/lietuva/lietuvos-naujienos/birutes-kalno-koplycia-lauks-sutuoktuvininku-381873/> [žiūrėta 2014 02 04]

Vieninteliam vitražui Klaipėdoje įtrauktam į Kultūros paveldo vertybių sąrašą irgi buvi iškilusi grėsmė. - 1974 m. šviesaus atminimo Algimanto Stoškaus ir Broniaus Bružo sukurtas vitražas "Baltija" AB "Klaipėdos mediena" administracinio pastato salėje.

„Pagal sovietinės estetikos kanonus įrengta salė, kurioje yra kūrinys, nė sykio nebuvo remontuota ar restauruota. AB "Klaipėdos mediena" sparčiai plečiasi ir investuoja į naujų gamyklų statybą. Pinigų administracijos pastato remontui nelieka, kol kas sutvarkė tik pirmąjį aukštą, tačiau numatoma viso pastato rekonstrukcija", - sakė V. Ulevičienė. Atstovė spaudai pridūrė, jog "Klaipėdos medienos" vadovybė dar nenusprendė, kokia ateityje bus salės, kurioje yra vitražas, paskirtis. "Tokia didelė posėdžių salė - mums nereikalinga. Buvo galvojama čia įrengti sporto salę, tačiau jokie sprendimai dar nepriimti. Bet kuriuo atveju šis vitražas čia turėtų išlikti", - teigė V. Ulevičienė.³⁶

Grėsmė buvo iškilusi ir Algirdo Dovydeno kurtiems vitražams „Žaliosios vaistinės languose „Klaipėdoje 1677m.

„Dirbant konkurencijos sąlygomis mums būtų geriau, jei vitražų languose nebūtų ir praeiviai matytų, jog čia vaistinė. Kita vertus, esame vienintelė vaistinė šalyje su tokiais vitražais. Vasarą čia plūsta ekskursijos, fotografuojasi, filmuojasi prie jų", - pasakojo vaistinės vedėja Regina Bertašienė.

Vaistininkė prasitarė, kad vitražams buvo iškilusi grėsmė. Žaliają vaistinę pagal koncesijos sutartį Klaipėdos savivaldybė yra išnuomojusi Kauno UAB "Apoeka". Ankstesni savininkai norėję vaistinėje daryti remontą, išimti vitražus iš langų ir eksponuoti juos viduje.³⁷

Tame pačiame straipsnyje aprašomi ir du dingę Algirdo Dovydeno kūriniai: „Deja, "Vakarų ekspresui" pavyko išsiaiškinti, kad dviejų A. Dovydeno vitražų senosiose vietose nebėra. Klaipėdoje sovietmečiu veikusį restoraną "Žardė" A. Dovydenas buvo papuošęs didžiuliu 1040 X 190 cm vitražu. Dabar restorano vietoje įrengtas boulingo centras "Brodway bouling". Vitražo jame nėra. Kada ir kodėl jis dingo, kas dėl to atsakingas, išsiaiškinti nepavyko, nes nepavyko surasti klubo savininko.

---

³⁶ Jurga Petronytė. Trapūs vitražai-privatininkų girmose. Interneto prieiga :

<http://www.ve.lt/naujienos/kultura/kulturos-naujienos/trapus-vitrazai---privatininku-girmose-400459/>

³⁷ Ten pat.

Taip pat nepagaunama pasirodė ir Palangoje esančio viešbučio "Vanagupė" savininkė, kuri turėtų atsakyti, kur po buvusių poilsio namų "Vanagupė" rekonstrukcijos dingo 1980 m. A. Dovydeno sukurti 5 didžiuliai vitražai.³⁸

Straipsnyje menininkas A. Dovydenas užsimena apie Juknaičiuose per gaisrą suniokotą vitražą (1984 m. kurtas vitražas sveikatingumo centro muzikos salėje). Tame pačiame gaisre sudegė ir dalis Algimanto Stoškaus erdvinio vitražo. „Vienas įspūdingiausių A.Stoškaus erdvinių vitražų – "Gyvybės pulsas" – išsiskyrė tuo, kad buvo apšviestas lazeriais ir turėjo jam specialiai kurtą muziką. Vitražas laikytas Juknaičių sveikatingumo centre iki kilo gaisras, pasiglemžęs dešimtadalį darbo. "Dabar vitražas priklauso žmogui, kuris pažadėjo jį padovanoti, atrodo, Šilutės savivaldybei", – pasakojo D.Stoškutė.³⁹ Menininko dukrai apmaudu ir dėl dingusio vitražo „Skrydis“ Miestų statybos projektavimo instituto filiale Kaune.

Taipogi nežinoma, kur dingo Filomenos Ušinskaitės kurti vitražai vaikų kavinei „Pasaka“. Kaip teigė, Kauno savivaldybės Kultūros paveldo skyriaus vedėjas R.Miliukštis "Niekas nežino, kur jie pražuvo privatizacijos laikais. Lyg ir buvo privatizacijos sąlygose nurodyta juos išsaugoti ar perkelti kitur, bet tada nebuvo vykdyta jokia privatizuotų objektų turto apskaita, todėl nežinoma nei šios, nei kitų kavinių turto likimo".⁴⁰ (bpav.)

Dingo ir Stepono Kazimieraičio vitražas „Gėlių pieva“ sukurtas Sutekūnų kultūros namams.“ Kultūros namai pradėti naikinti prieš penketą metų, kai juos privatizavo vienas šiaurietis su sūnumi. Naujieji savininkai išlupo parketą, po juo buvusias juodgrindes, taip pat plytas, blokus...Be minėtos V.Trušio freskos, Sutekūnų kultūros namus puošė Stepono Kazimieraičio vitražas „Gėlių pieva“. Jo taip pat neliko.⁴¹

Vitražistas Povilas Dobkevičius interviu žurnalui "Mūsų žodis" pasidalino savo patirtimi: „Čia mano namų lange, yra mažas gabalėlis iš didelio vitražo, kuris buvo prieš

---

³⁸ Ten pat.

³⁹ <http://kauno.diena.lt/naujienos/laisvalaikis-ir-kultura/kultura/menininkas-istirpdes-stiklo-saltuma-414521#ixzz2zBXUDHEz>

⁴⁰ Saulius Tvirbutas. Sunykusios vertybės niekam nerūpi. Interneto prieiga http://kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/sunykusios-vertybes-niekam-nerupi-406918#.Uu5aXD1_sQR [žiūrėta 2014 11 03]

⁴¹ Nijolė Petrošiūtė. Sienų tapybą paprasčiausiai... uždažyti. Interneto prieiga <http://www.delfi.lt/pramogos/kultura/sienu-tapyba-paprasciausia-uzdazyti.d?id=33378041#ixzz2sB01A9dU> [žiūrėta 2013 11 03]

septynerius metus sunaikintas banke „⁴² (vitražai kurti Valstybiniam bankui 1981 m. Šiauliuose) Tuo metu banke dirbo autoriaus draugo Stasio Kuzmos brolis, kuris ir pranešė autoriui apie išmetamus kūrinius. P. Dobkevičius taip pat nežino kur dingo „Saulutės“ vitražai.

Kitas atvejis kai vitražas lieka, bet pasikeičia pastato paskirtis ir interjeras. Šiauliuose išsikėlus kino teatrui „Saulė“, foje, kurioje įkomponuotas didžiausias Lietuvoje vitražas istorine tematika dabar įsikūrė picerija. „Koncertinei įstaigai talkinti sutiko patalpas išsinuomojusi kavinė "Brodvėjaus pica", pasirūpinusi ir reikalingais baldais. Įrengta per 150 sėdimų vietų, iš kurių bus galima klausytis džiazo. Klausytojai galės gėrėtis 1986 m. profesoriaus Kazio Morkūno sukurtu didžiausiu Lietuvoje 200 m² ploto vitražu "Saulės mūšis" sėdėdami minkštasuoliuose, gurdami kavą, mėgdamiesi vyno taure ar desertu.“⁴³(7pav.)

Visi prieš tai paminėti atvejai vienaip ar kitaip buvo nagrinėjami viešai, tačiau daugiau yra tokių apie kuriuos nėra jokios informacijos. Daugiausia dingusių vitražų sovietmečiu buvo pritaikyti viešojo maitinimo įstaigų interjeruose. Šias ir kitas ir kitas vitražo sunaikinimo priežastis norėčiau aprašyti sekančiame skyriuje.

II.2. Sovietinio vitražo sunaikinimo priežastys

Rašydama darbą pasirinkau vitražus esančius visuomeniniuose pastatuose. Tačiau skiriasi pačių pastatų funkcija, statusas. Natūralu, jog valstybinės svarbos, nacionalinio statuso pastatai mažai keitėsi ir dauguma išlaikė buvusius interjerus bei meno kūrinius. Kur kas sunkesnė situacija kūrinių buvusių pastatuose bei statiniuose skirtuose, taip vadinamam, kultūriniam-buitiniam aptarnavimui: kino teatrui, kultūros klubai, mokyklos (bendrojo lavinimo, darbo jaunimo), vaikų darželiai- lopšeliai, visuomeninio maitinimo

---

⁴² Romualda Urbonavičiūtė. Puodelis kavos su Povilu Dobkevičiumi. Interneto prieiga: <http://www.musuzodis.lt/mz/200802/str09.htm> [žiūrėta 2014 02 03]

⁴³ Jolanta Šidlauskienė. Kino teatras transformuosis į koncertų salę. Interneto prieiga: <http://savaitrastis.siauliaiplus.lt/article/articleview/3991/1/277> [žiūrėta 2014 03 04]

įstaigos (atviro ir uždaro pobūdžio), prekybos įstaigos (maisto ir pramonės prekių), komunalinio aptarnavimo įstaigos. Būtent šio pobūdžio įstaigose po sovietų sąjungos žlugimo vyko daug permainų: savininkų kaita, renovacija, pastato funkcijos kaita, o kartais net pačio pastato nugriovimas. Išvardintos priežastys tiesiogiai susiję ir su vitražų buvusių tuose pastatuose. Nors ne visi sovietmečiu kurti vitražai buvo sunaikinti ar dingę, dauguma buvo pakeisti, restauruoti, perkelti į kitus interjerus arba muziejus.

Kalbant apie sovietmečio paveldą labai svarbus yra politinis aspektas, tačiau nagrinėdama neišlikusių vitražų atvejus supratau, kad daug kur vitražo sunaikinimą lėmė ekonominės priežastys. Didelė dalis pastatų, kuriuose buvo realizuoti sovietmečiu kūrusių vitražistų kūriniai, po nepriklausomybės buvo perpirkti. Nauji savininkai keisdami pastato funkciją, renovuodami, dažnai sunaikina ne tik autentišką fasadą ir interjerus, bet ir juose buvusius meno kūrinius.

Kalbant apie visuomeninių pastatų tipologiją, pastebima, jog daugiausia vitražų buvo sunaikinti, buvusiuose viešojo maitinimo įstaigose: kavinėse, restoranuose, valgyklose. Keičiantis savininkams, madoms tendencijoms čia interjerai keitėsi dažniausiai.

Vitražas – technologiškai sudėtinga, brangi meno šaka. Daug kur vitražai išmontuoti, renovuojant pastatus ir teisinantis, kad jų restauracijai trūksta lėšų. Taip yra ir todėl, kad dauguma pastatų ir juose esantys kūriniai nėra įtraukti į kultūros paveldo sąrašus, ir savininkai nėra teisiškai įpareigoti jais tinkamai pasirūpinti. Sovietmetis – ištisa epocha, tad ne visi tuo laikotarpiu kūrė menininkai yra tarp mūsų. Tačiau dauguma jau yra pergyvenę savo kūrinius, ir sužino apie jų dingimą per vėlai.

II.3. Išlikusių vitražų pavyzdžiai ir objektyvios jų išlikimo sąlygos

Labiau pasisekė vitražams sukurtiems muziejuose, bibliotekose ar valstybinėse (neprivatizuotose po nepriklausomybės) institucijose. Čia galima būtų paminėti Kazio Morkūno kompoziciją „Šventė“ seimo rūmuose (1981m. Vilnius architektai Algimantas ir Vytautas Nasvyčiai) Daug išlikusių vitražų bibliotekose (Antano Garbausko

kompozicija „Į šviesią ateitį“, Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje Vilniuje), santuokų rūmuose.

Kadangi nesikeitė savininkai, nekito ir pastato funkcija. Tokiu būdu nors ir renuovuoti pastatai išlaikė savo autentišką mažai pakitusį interjerą su dailės kūriniais.

Vienu iš sėkmingų vitražo išgelbėjimo pavyzdžių galėtų būti vitražistės Eglės Valiūtės kūriniai. Renovuojant prekybos centrą „Raigardas“ vitražai „trys pušys“, „Pavasaris“, ir „Aguonos“ buvo išmontuoti. Menininkė pati ėmėsi iniciatyvos ir juos perkėlė į kitus interjerus. Vitražas „Aguonos“ po rekonstrukcijos pervardintas „Tėviškės laukai“ perkeltas į Antakalnio universitetinę ligoninę Vilniuje 2004m. Vitražas „Pavasaris“ po rekonstrukcijos– „Šeima“, pritaikytas (ir padovanotas) yra Universitetinėje vaikų ligoninėje Vilniuje (sukurtas 1986–1987 m. ir pakeistas 2004–2005 m.)Kadangi nauja kūrinio vieta buvo koridoriuje į naujų skyrių, kitiems langams buvo sukurti vitražai su berniuku ir mergaite. Trečiasis vitražas „Trys pušys“ nauju pavadinimu „Saulė“ dabar yra Lietuvių kultūros namuose Punske Lenkijoje. Kadangi vitražai nebuvo pritaikyti konkrečiai architektūrai, menininkė juos atpirko ir perkėlė.

Nors sovietmečio laikotarpis ilgas ir jame kūrė net kelios vitražistų kartos. Daug vitražistų kūrusių sovietmečiu dirba iki šių dienų. Kaip rodo prieš tai buvęs pavyzdys, būtų tikslinga prieš sprendžiant vitražo likimo pasitarti su jį kūrusių autoriumi.

DABARTINIS POŽIŪRIS Į SOVIETINIO LAIKOTARPIO DAILĘ

III.1. Požiūris į sovietmečiu kurtus darbus politiniu aspektu

Išryškėja trys pagrindinės vitražo problemos: vertinimo, išsamių tyrinėjimų, išsaugojimo. Vertinimo klausimas aktualus ne tik vitražui, bet ir visai sovietmečio dailei. Dažnai pamirštama, kad meno kūriniai viešose erdvėse negalėjo būti atsiejami nuo svetimos ideologijos. Tai buvo duoklė už galimybę realizuoti savo kūrybinius užsakymus. Valdas Petrulis teigia, jog „Sovietmečio statyba dažniausiai vertinama kaip jokios kultūrinės vertės neturinčios, dažniausiai ir susidėvėjusios, senamadiškos kasdienybės dalis.“⁴⁴

Sovietinio paveldo klausimas vis dar opus, ir kelia daug diskusijų. Tad vieningos ir objektyvios nuomonės nėra. Visų pirma reikia pripažinti, kad klausimas labai politizuotas. Tiek viešojoje erdvėje, tiek individualiu lygmeniu netyla diskusijos dėl epochos prisiminimų ir vertinimų prieštaravimo svyruojančio nuo beapeliacinio sovietmečio atmetimo iki nostalgikiškų tų laikų prisiminimų. Vaidas Petrulis knygoje „architektūra sovietinėje Lietuvoje“ taip pat pripažįsta, kad politinis užsakymas ir ideologiniai aspektai čia užima svaresnę poziciją.“ Iš pradžių šie objektai tapo svarbiu sovietmečio ideologų įrankiu, o vėliau, posovietiniu laikotarpiu, taip pat neišvengė politizuoto vertinimo, šį kartą žvelgiant iš kitos bartikadų pusės. Tad turint omeny gan specifinę Sovietų Sąjungos patirtį, politinis-ideologinis imperatyvas neabejotinai iškylo kaip vienas ryškiausių to laikmečio architektūrą įtakojančių sociokultūrinių veiksnių.⁴⁵

Kaip teigia istorikas Kastytis Antanaitis Lietuvoje ryškus dekomunizacijos procesas neįvyko, nebuvo rimto įvertinimo to, kas ką sovietmečiu nuveikė. „Tai visiškai suprantama, nes kūrybinė inteligentija, kūrybinės sąjungos nuo pat pradžių vienaip ar

---

⁴⁴Aldona Kibirkštienė. Sovietinis paveldas: iššūkiai ir problemos. Interneto prieiga:

http://kauno.diena.lt/dienrastis/nuomones/sovietinis-paveldas:-issukiai-ir-problemos-184856#.U4JVTnJ_sQR#ixzz32IJx0vOw

⁴⁵ Marija Drėmaitė, Vaidas Petrulis, Jūratė Tutlytė. Architektūra sovietinėje Lietuvoje, Vilnius: VDA leidykla, 2012

kitaip prisijungė prie sąjūdžio. Žmonės, susiję su sovietiniu režimu, buvo senesnės kartos, ir natūraliai iš aktyvios veiklos pasitraukė. Galų gale aukštų nomenklatūrininkų, meno prižiūrėtojų didelis nuoširdumas ir sovietmečiu kėlė abejonių - tai nebuvo dideli fanatikai, ir jie gana lengvai prisitaikė prie nepriklausomos Lietuvos.⁴⁶

III.2. Sovietinio laikotarpio dailės vertinimo problemos

Vertinimo klausimas apskritai aktualus Lietuvos sovietmečio laikotarpio dailei – šiandien dažnai pernelyg lengvai nurašoma tai, kas siejasi su svetima ideologija. Sovietmečio vitražo paveldo likimo problema labai aiškiai iliustruoja ne tik pavienių savininkų, bet ir platesnės visuomenės santykį su sovietiniu paveldu apskritai.

Vaido Petrulio nuomone „siekiant įpaveldinti sovietmečio palikimą, šalia bendrųjų paveldosauginių nuostatų, įvertinančių architektūrinės kalbos išraiškingumą, techninių sprendimų originalumą ir t.t., būtina vienaip ar kitaip atsižvelgti į eilę specifinių problemų: istorinės dimensijos silpnumą (visuomenė šį paveldą dar menkai vertina kaip istorijos dalį); „blogą atmintį“ (architektūros raida pernelyg prisodrinta politikos, kas koreguoja ir šiandienini vertinima); atrankos specifiškumą (dėl savo funkcinės įvairovės bei gausos tai visiškai naujos kokybės paveldo rūšis).⁴⁷

Atsiranda distancinis, istorinis požiūris Taip pat išryškėja kartų skirtumai suvokiant šį laikotarpį. Vyresniųjų su nostalgija, jaunesnės kartos – šabloninis vadovėlinis. Praėjus keliems dešimtmečiams atsiranda distancinis , istorinis požiūris į praėjusį laikotarpį.

---

⁴⁶ Vaida Milkova. Sovietmečio menas -aktualus? .Interneto prieiga. http://kauno.diena.lt/naujienos/vilniaus-miestas/menas-ir-pramogos/sovietmecio-menas-aktualus-263442#.U4ZZU3J_sQQ [žiūrėta 2014 05 10]

⁴⁷ Vaidas Petrusis. Teoriniai sovietmečio architektūros paveldinimo iššūkiai.

III.3. Sovietinio laikotarpio dailės išsaugojimas

Itin svarbi problema yra kūrinių išsaugojimas. Sovietmečiu sukurti darbai nėra saugomi valstybės mastu. Kultūros paveldo departamente skelbiama, jog „į valstybinius kultūros vertybių registrus įtraukiami prieš 50 metų ir anksčiau sukurti medžiaginiai kūriniai, turintys didelę kultūrinę ir meninę vertę.“⁴⁸ Dauguma sovietmečiu sukurtų darbų neatitinka šio saugojimo kriterijaus. Kultūros vertybių registro sąraše Lietuvoje yra 34 vitražai, iš jų tik keli sukurti sovietmečiu. Suprantama, jog pavelde visada vykdoma atranka ir visų kūrinių neišsaugosi, tačiau praėjus 50 metų terminui gali nelikti ką saugoti.

Pasak profesoriaus Vitolio Triušio „kol šiuolaikiniai meno kūriniai nebus įtraukti į Kultūros vertybių registrą, jie ir toliau bus naikinami, nes neturi jokio juridinio statuso, jų negina įstatymas. Paveldosaugininkai rūpinasi tik senaisiais meno kūriniais, o šiuolaikiniai jiems visiškai neįdomūs. Aš neįsivaizduoju, kaip ateityje atrodys Lietuvos kultūra be visos epochos dailės. Per du nepriklausomybės dešimtmečius tuo klausimu nepadaryta nieko“.⁴⁹ Kadangi vitražas neatsiejamas nuo architektūros kurioje jis įkomponuotas, labai svarbus ir pačių pastatų išsaugojimo klausimas. Straipsnyje „Sunykusios vertybės niekam nerūpi“ rašoma, jog Lietuvos architektų sąjunga Kauno savivaldybei įteikė sąrašą sovietmečiu statytų pastatų. Kuriuos siūlo įtraukti į kultūros vertybių registrą. "Turime gerų sovietmečio laikotarpio architektūros statinių ir interjero pavyzdžių, kurie šiandien, deja, nėra saugotini, todėl palaikome architektų iniciatyvą", – kalbėjo Kauno savivaldybės Kultūros paveldo skyriaus vedėjas Rimgaudas Miliukštis. "Statybos įstatyme nenumatoma išsaugoti interjero, jei jo detalės, kūriniai neįtraukti į kultūros paveldo vertybių sąrašą, – aiškino padalinio vyriausioji specialistė Rymantė Gudienė. – Vis dėlto, manau, savivaldybė galėjo tai padaryti, įtraukdama istorinę vertę turinčius interjerus ir kitus objektus į savo sąrašą. Deja, laukinio kapitalizmo laikais tai mažai kam rūpėjo."⁵⁰

⁴⁸ <http://www.kpd.lt/lt/node/169> [žiūrėta 2014 04 10]

⁴⁹ Nijolė Petrošiūtė. Sienų tapybą paprasčiausiai... uždažyti. Interneto prieiga <http://www.delfi.lt/pramogos/kultura/sienu-tapyba-paprasciausia-uzdazyti.d?id=33378041#ixzz2sB01A9dU> [žiūrėta 2013 11 03]

⁵⁰ Saulius Tvirbutas. Sunykusios vertybės niekam nerūpi. Interneto prieiga

Retai kada atsižvelgiama ir į kūrinio autoriaus teises. Pagal dabar galiojančias nuostatas paveldo objekto autorius savo kūrinį keisti ir plėtoti gali tik kaip atestuotas paveldo specialistas, bet ne kaip paties kūrinio autorius. Bendrame kultūros paveldo objektų kontekste statiniai, kurių autoriai dar gyvi ir veiks menininkai, yra išimtys. Pagal Lietuvos Respublikos autorių teisių įstatymo 34 straipsnį „autorių turinės teisės galioja visą autoriaus gyvenimą ir 70 metų po autoriaus mirties, neatsižvelgiant į kūrinio teisėto padarymo viešai prieinamą datą.“ Be to, jame teigiama, jog „dailės kūrinio originalo savininkas negali sunaikinti kūrinio, prieš tai nepasiūlęs gražinti jį autoriui. Kai kūrinio originalo gražinti autoriui nėra galimybių, jam turi būti sudarytos sąlygos tam tikru būdu padaryti kūrinio kopiją.“⁵¹

---

http://kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/sunykusios-vertybes-niekam-nerupi-406918#.Uu5aXD1_sQR [žiūrėta 2013 11 03]

⁵¹ Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių Įstatymas

IŠVADOS

Baigiamajame magistro darbe išsikeltą tikslą- susipažinti su sovietmečiu kūrusių vitražistų darbais, surinkti medžiagą apie išlikusius bei sunaikintus kūrinius ir išanalizuoti jų demontavimo, sunaikinimo priežastis, aptarti sovietinio paveldo problemas manau pasiekiau iš dalies ,kadangi ši tema yra tęstinė ir ją būtų galima pildyti naujais pavyzdžiais.

Apibendrinant baigiamojo darbo problematiką ir išsikeltus uždavinius, galima būtų padaryti šias išvadas:

- Kadangi vitražai monumentalūs ir jų išlikimas tiesiogiai priklauso nuo architektūros kurioje jis įkomponuotas, pastatus privatizavus kūriniai atsidria pavojuje;
- Trūksta medžiagos apie dabartinę sovietinio vitražo būklę; dažnai net patys vitražų autoriai nežino savo kūrinių likimo pastatams patekus į privačias rankas;
- Sovietmečio dailės kūriniai nėra pakankamai saugomi valstybės. Manau, kad 50 metų laiko tarpas yra per ilgas, o daugelį kūrinių reikėtų įtraukti jau dabar. Tiek privačių tiek valstybinių įstaigų vadovai turėtų prisiimti atsakomybę už dailės kūrinius esančius jiems priklausančiuose pastatuose.
- Esamą situaciją būtina dokumentuoti ir skelbti viešai: žiniasklaida ir viešumas gali būti puiki veiksmų stabdymo priemonė.

Santrauka

Reikšminiai žodžiai: sovietmetis, paveldas, vitražas, architektūra

Po nepriklausomybės atgavimo, daugelį pastatų privatizavus, atsirado grėsmė juose esantiems dailės kūriniams. Svarbus yra ir visuomenės požiūris į sovietinį, mums svetimą, paveldą. Vitražai išmontuojami vien todėl, kad primena praeitį. Be politinių aspekto, Sovietinio paveldo išlikimą lemia ir ekonominiai veiksniai. Daug kur vitražai išmontuoti renovuojant pastatus ir teisinantis, kad jų restauracijai trūksta lėšų.

Nors sovietmetis tituluojamas lietuviško vitražo „aukso amžiumi“, dabartinė šio laikotarpio kūrinių padėtis sudėtinga. Pradėjus išsamiau domėtis sovietinio vitražo dabartine būkle susiduriama su medžiagos trūkumu.

Renkant medžiagą apie sunaikintus, restauruotus vitražus iškilo ir paveldo apsaugos klausimas. Kaip ir kiek sovietinį paveldą įstatymais gali apsaugoti valstybė ir ar gali tuo pasirūpinti pats darbų autorius.

Pirmoje darbo dalyje aptariamas sovietinis vitražas ir jo klestėjimo prielaidos, trumpai supažindinama su tuo metu kūrusiais vitražistais, jų ryškiausias darbais. Išskiriamos dvi pagrindinės prielaidos: valstybiniai užsakymai ir glaudus architektų bei vitražistų bendradarbiavimas. Pateikiama ryškesnių to meto architektų ir vitražistų bendradarbiavimo pavyzdžių.

Antroje darbo dalyje aprašomi sovietinių vitražų sunaikinimo, rekonstravimo, perkėlimo atvejai. Pateikiama sunaikintų, rekonstruotų vitražų pavyzdžių. „Išlikusių vitražų pavyzdžiai ir objektyvios jų išlikimo sąlygos. Nagrinėjamos vitražo sunaikinimo priežastys.

Trečioje darbo dalyje aptariama dabartinė sovietinio vitražo situacija. Pažvelgiama į sovietmečiu kurtus darbus politiniu aspektu. Aptariamas sovietinio laikotarpio dailės išlikimo ir vertės klausimas, bei iškeliamas paveldo apsaugos klausimas.

Summary

Keywords: soviet times, heritage, stained glass, architecture

A lot of public places there privatized after the restoration of independence in Lithuania. A real threat occurred for monumental artworks in architecture after the building was privatized. In this situation a public opinion about soviet heritage is really important. Despite the political aspect, there is economical factors as well. Stained glass windows, can't be fixed because of lack of finance.

Though soviet times in Lithuania was „golden age“ for stained glass it has real preservation problem in nowadays. There is a lack of information about these days soviet stained glass situation.

The first part of this work contains short history of soviet stained glass and the sources of prosperity. There was two main assumptions for prosperity of stained glass in soviet times: first was orders from soviet goverment and the second was artist and architectures cooperation.

The exposition part is illiustration about stained glass destruction, and real situation of soviet stained glass in these days.

The final part of the work is about the heritage of soviet art works and preservation of stained glass.

Literatūros sąrašas

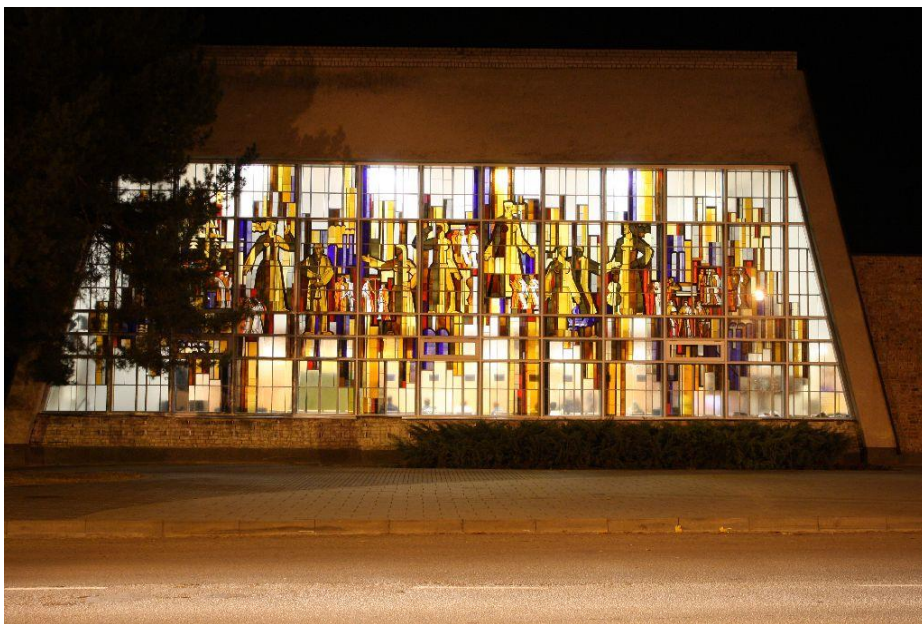
1. Mačiulis Algimantas, Dailė architektūroje, Vilnius: VDA leidykla, 2003
2. Marija Drėmaitė, Vaidas Petruelis, Jūratė Tutlytė. Architektūra sovietinėje Lietuvoje, Vilnius: VDA leidykla, 2012
3. Autorių kolektyvas, Lietuvos dailės istorija: XX a. antrosios pusės dailė ir architektūra, VDA leidykla, 2002
4. Budrys Stasys, Lietuvių vitražas, Vilnius: Vagos leidykla, 1968
5. Alfonsas Andriuškevičius .Lietuvių dailė:1975-1995,VDA leidykla, 1997
6. S. Šimkus. Kazys Morkūnas, Vilnius: Vaga. 1984
7. Ramonienė Dalia. Algirdas Dovydenas. Vitražai, Vilnius: VDA leidykla, 2013
8. L. Ramanauskaitė. Modern Lithuanian Stained-glass. Leningrad: Aurora, 1979
9. Mirinavičius Žydrūnas. Šiuolaikinis lietuvių vitražas: raida ir problemos. Dailė 2008/1
10. Stančienė Kristina. Lietuvos vitražas – vakar ir šiandien. Literatūra ir menas. 2009 10 09 nr. 3254
11. Vereta Rupeikaitė. Sovietmečiu dailę interjere mylėjo labiau nei dabar.2012m. internetoprieiga:http://www.lrt.lt/naujienos/kultura/26/3767/sovietmeciu_daile_int_erjere_mylejo_labiau_nei_dabar [žiūrėta 2013m. spalio 10d.]
12. Pociūtė Audronė. Sovietmetis – vitražo aukso amžius Lietuvoje. Interneto prieiga: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2006-11-23-audrone-pociute-sovietmetis-vitrazo-aukso-amzius-lietuvoje/10249> (žiūrėta 2010 11 09)
13. Saulius Tvirbutas. Sunykusios vertybės niekam nerūpi. Interneto prieiga http://kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/sunykusios-vertybes-niekam-nerupi-406918#.Uu5aXD1_sQR [žiūrėta 2013 11 03]
14. Nijolė Petrošienė. Sienų tapybą paprasčiausia...uždažyti. Interneto prieiga http://www.delfi.lt/pramogos/kultura/sienu-tapyba-paprasciausia_uzdazyti.d?id=33378041#ixzz2sB01A9dU [žiūrėta 2013 11 03]
15. Kultūros vertybių registras -<http://kvr.kpd.lt/heritage/> (Žiūrėta 2013 05 20)

16. R. Žadeikytė. Menas neatsilaiko prieš laužtuvą.
http://www.skrastas.lt/?rub_sav=1274119412&data=2010-05-17&pried=2010-09-16&id=1274009301 (žiūrėta 2010 11 19)
17. <http://www.temainfo.lt/issaugotus-vitrazus-rokiskeni-vadina-stebuklu/>
18. Vaida Milkova. Sovietmečio menas-aktualus? .Interneto prieiga.
http://kauno.diena.lt/naujienos/vilniaus-miestas/menas-ir-pramogos/sovietmecio-menas-aktualus-263442#.U4ZZU3J_sQQ [žiūrėta 2014 05 10]
19. Indrė Gudelytė. Architektūros ir dailės sąveika „Lietkoopsajungos“ pastato interjere.Mokslas –Lietuvos ateitis.2011m.
20. Skaidra Trilupaitytė. Totalitarizmas ir sovietinio meno vertinimo problemos posovietinėje Lietuvoje. Interneto prieiga:
http://eia.libis.lt:8080/archyvas/viesas/20110110054249/http://www.culture.lt/satenai/?leid_id=871&kas=straipsnis&st_id=15597 [žiūrėta 2014 05 02]
21. Kristina Stančiene. Istorija be iliustracijų .Interneto prieiga:http://eia.libis.lt:8080/archyvas/viesas/20120615100541/http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=3376&kas=spaudai&st_id=19605
22. Reda Milaknienė.Vitražai grįžo į mokyklą. Interneto prieiga :
<http://www.grokiskis.lt/temos/dienos-tema/2010/09/19/vitrazai-grizo-i-mokykla>
23. Raimonda Mikučionytė. Vitražas pakibo ant plauko. Interneto prieiga:
http://www.panbalsas.lt/naujienos/miestas/vitrazas_pakibo_ant_plauko
24. Išsaugotus vitražus Rokiškėnai vadina stebuklu. Interneto prieiga:
<http://www.temainfo.lt/issaugotus-vitrazus-rokiskeni-vadina-stebuklu/>
25. Jolanta Šidlauskienė.Kino teatras transformuosis į koncertų salę.Interneto prieiga:
<http://savaitrastis.siauliaiplius.lt/article/articleview/3991/1/277> [žiūrėta 2014 03 04]

Iliustracijos

1 pav.

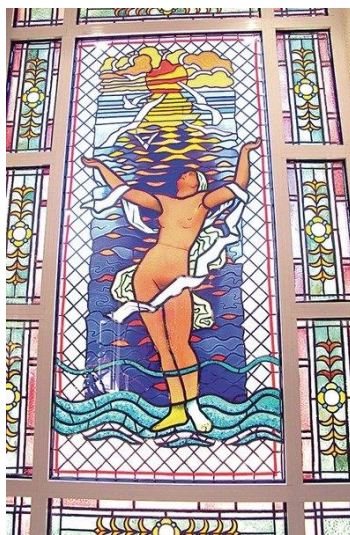
2 pav.

3pav.

4pav.

5pav.

6pav.

7pav.

Iliustracijų sąrašas

- 1 pav. [1972](#) m. Konusinės formos vitražai „Kova“ [Kryžkalnio](#) memoriale (Kryžkalnis) in. S. Šimkus. Kazys Morkūnas, Vilnius: Vaga. 1984
- 2 pav. 1978 m. Vitražas „Lietuva“, kultūros namuose (Birštonas) in.prieiga internetu <http://www.visitbirstonas.lt/zemelapis/kiti/vitrazas-lietuva> [žiūrėta 2014 05 10]
- 3 pav. [1974](#) m. Vitražas santuokų rūmuose (Vilnius) In. L. Ramanauskaitė. Modern Lithuanian Stained-glass. Leningrad: Aurora, 1979
- 4 pav. Diana Beresiūnaitė. Vitražai Rokiškio kultūros namuose Išsaugotus vitražus Rokiškėnai vadina stebuklu. Interneto prieiga: <http://www.temainfo.lt/issaugotus-vitrazus-rokiskienai-vadina-stebuklu/> [[žiūrėta 2014 05 10]
- 5 pav. 1975 m. Vitražai „Kūdikystė-jaunystė“, „Derlius-mokslas, „Eglės“biušetėje (Druskininkai) in. Interneto prieiga: <http://www.manodrugininkai.lt/drugininkieciu-ir-kurorto-sveciu-akis-dziugina-atnaujinti-drugininku-gydyklos-biuvetes-vitrazai/> [žiūrėta 2014 05 10]
- 6 pav. 1971 m. Vitražas vaikų kavinėje „Pasaka“ (Kaunas) In. L. Ramanauskaitė. Modern Lithuanian Stained-glass. Leningrad: Aurora, 1979
- 7 pav. [1986](#) m. Vitražas „[Saulės mūšis](#)“, kino teatre „Saulė“ (Šiauliai) in. Jolanta Šidlauskienė.Kino teatras transformuosis į koncertų salę.Interneto prieiga: <http://savaitrastis.siauliaiplius.lt/article/articleview/3991/1/277> [žiūrėta 2014 03 04]

Priedas 1

Vitražistų darbų sąrašas (Vitražai architektūroje)

1944-1990 –okupacijos metai

1905-1960- Vitražistų gimimo metai

Vytautas Banys (1920-dabar)

1964 m. Vitražas sanatorinėje mokykloje internate (Kačerginė)

1965 m. Storo skaldyto stiklo vitražas „Rambyno“ Aludei (Kaunas)

1982 m. Vitražas “ Mūzos” Kauno menininkų namai (Kaunas)

Gintautėlė Laimutė Baginskienė (1940-dabar)

1971 m. Vitražas Kuršėnų restorane (Kuršėnai)

1972 m. Vitražai Vilkaviškio restorano vyno bare, 3vnt. (Vilkaviškis)

1973 m. Vitražai “Paskendę Trakai“, „Galvės“ restorane, 3vnt. (Trakai)

1976 m. Vitražas Kėdainių restorane (Kėdainiai)

1984 m. Vitražas “Jaunystė“, santuokų rūmuose (Klaipėda)

1986 m. Vitražai jūrų muziejaus administraciniame pastate,4vnt. (Klaipėda)

1989 m. Vitražai “Augo girioj ažuolėlis“, „Ekranas“ gamyklos kultūros namuose (Panevėžys)

Vitalija Blažytė (1926-1999)

1976 m. Vitražas Buv. Utenos raj. vykdomojo komiteto pastate (Utena)

1977 m. Vitražas “Piemenėliai“ Kaišiadorių paukštininkystės ūkyje (Kaišiadorys)

1980 m. Vitražas “Vaikai žaidžia“ hidromelioracijos instituto vaikų darželyje 8vnt. (Kėdainiai)

1986 m. Vitražas "Mokslas" KTU mechanikos fakultete (Kaunas)
1986 m. Vitražas "Pasakos" vaikų darželyje, 8vnt. (Kėdainiai)
1986 m. Vitražas "Metų laikai" Žemėtvarkos projektavimo institutas (Vilnius ?)
1987 m. Vitražai "Natiurmortai" 5vnt., "senoji medicina", "naujoji medicina", Kauno universitetinėse klinikose (Kaunas)
1988 m. Vitražas Raudondvario žemės ūkio mechanizacijos ir elektrifikacijos mokslinio tyrimo institutas

Bronius Bružas (1941-dabar)

1970 m. Vitražas "Žolininkės" vaitinėje nr.24 (Vilnius)
1971 m. Vitražai Nidos bažnyčioje (buv. Nidos etnografijos muziejus) (Nida) *neišliko*
1974 m. Vitražas „Baltija“, AB „Klaipėdos mediena“ administracinio pastato salėje (kartu su A.Stoškumi) (Klaipėda)
1974 m. Vitražų ciklas „Lietuvos medicinos istorija“ Raudonojo Kryžiaus ligoninėje, 7vnt., 210x110 plonas spalvotas stiklas, švinas (Vilnius)
1975 m. Vitražas "Jūratė", „Jūratės“ poilsio namuose (Nida)
1976 m. Vitražai L.Rėzai 8vnt., Juodkrantės bažnyčioje (buv. miniatiūrų muziejus) (Juodkrantė) *neišliko*
1979 m. Vitražas Lietuvos mokslų akademijos bibliotekoje (Vilnius)
1981 m. Vitražai J.Tumo-Vaižganto mokykloje (Rokiškis) *renovuoti*
1982 m. Vitražų ciklas Jaunimo teatre (Vilnius)
1984 m. Vitražų ciklas Klaipėdos laikrodžių muziejuje 7vnt., (Klaipėda)
1984 m. Vitražai Molėtų astronomijos observatorijai (Molėtai)
1985 m. Vitražai Lietuvos Respublikos kultūros ministerijoje 6vnt. (Vilnius)
1986 m. Vitražas prekybos įmonėje, 195 x 120 plonas spalvotas stiklas, švinas (Vilnius)
1987 m. Vitražas „Lino“ plaukymo baseine (Palanga)
1987 m. Vitražas VTDM senojo arsenalo rytiniame korpuse (Vilnius)
1988 m. Vitražai Anglijos ambasadoje, 6vnt., Vilnius)
1989 m. Vitražai katedros zakristijoje, 3vnt., 440 x 240 plonas spalvotas stiklas, švinas (Vilnius)

Stanislovas Rolandas Bulavas (1950- dabar)

1982 m. Vitražas „Lietuvių kultūros švietėjai“, Vilniaus 45-oji vidurinė mokykloje (Vilnius)

1983 m. Vitražas „Statyba ir architektūra“, statybos ministerijoje (Vilnius)

1983 m. Heraldiniai vitražai prekybos ministerijoje (Vilnius)

1986 m. Vitražas Respublikinėje kurčiųjų draugijoje (Vilnius)

1984 m. Vitražas „Lyros“ restorane (Kaunas)

1986 m. Storo stiklo, kinetinis vitražas „Pasimatymo“ restorane (Kaunas)

1986 m. Vitražas jaunavedžių salonui (Marijampolė)

Povilas Dobkevičius (1947-dabar)

1979 m. Vitražas P. Višinskio viešojoje bibliotekoje (Šiauliai)

1981 m. Vitražai Valstybiniame banke (Šiauliai) *neišliko*

1986 m. Vitražai Vandentiekio bokšte 13vnt. (Šiauliai)

1988 m. Vitražas kavinėje „Saulutė“ (Šiauliai) *neišliko*

Jovita Dovidienienė (1955-dabar)

1983 m. Vitražas „Šiauliai“, miesto ekskursijų biure (Šiauliai)

1983 m. Vitražas „Sintezė“, „Žinijos“ draugijos patalpose (Vilnius)

1987 m. Vitražai „Banga“ Respublikinės klinikinės ligoninės baseine, 5vnt. (Vilnius)

1988 m. Vitražas „Spaudos pradininkai“, spaustuvei (Vilnius)

Algirdas Dovydenas (1944-dabar)

1975 m. Vitražai „Lėlės“ teatre (Vilnius)

1975 m. Vitražas sanatorijos „Lietuva“ laiptinėje (Druskininkai)

1975 m. Vitražas "Regatos" restorane (Klaipėda)
1975 m. Vitražas "Meno mūzos", LDS fondų fojė (Vilnius)
1976 m. Vitražai kavinėje žvejų g., 4vnt. (Klaipėda)
1979 m. Vitražas „Žaliojoje“ Vaistinėje, 5vnt. (Klaipėda)
1980 m. Vitražas Lietuvos žemės ūkio ekonomikos instituto valgykloje (Vilnius)
1980 m. Vitražas Vilniaus universitete (Vilnius)
1980 m. Vitražas Lietuvos jūrų laivininkystės administraciniame pastate (Klaipėda)
1980 m. Vitražas Lietuvos jūrų laivininkystės poilsio namuose 5vnt.
(dabar – sveikatingumo centras "Vanagupė") ,(Palanga) *neišliko*
1983 m. Vitražai "Būrų užėigos" restorane, 18vnt. (Klaipėda)
1984 m. Vitražas knygyne (Vilnius)
1984 m. Vitražas koplyčioje-civilinės metrikacijos rūmuose (Anykščiai)
1984 m. Vitražas „Žardės“ restorane (Klaipėda) *neišliko*
1984 m. Vitražas "Miestas prie jūros" UAB "Klaipėdos komprojektas" (Klaipėda)
1984 m. Vitražas sveikatingumo centro muzikos salėje (Juknaičiai) *neišliko*
1985 m. Vitražai sveikatingumo centro baseine (Juknaičiai)
1986 m. Vitražas sveikatingumo centre (Pagiriai (Vilniaus r.))
1987 m. Vitražas civilinės metrikacijos rūmuose (Švenčionys)
1988 m. Vitražai knygyne (Juknaičiai)
1989 m. Vitražas Pedagogų profesinės raidos centre (Vilnius)
1990 m. Vitražai Litexpo parodų rūmuose (Vilnius)

Antanas Galeckas (1932-dabar)

1984 m. Vitražas "Žemė maitintoja", „Eglės“ sanatorijos fizioterapijos gydykloje (Druskininkai)

Antanas Garbauskas (1932-2008)

1959 m. Sieninis vitražas „Neringos“ kavinėje (Vilnius)

- 1963 m. Vitražas „Į šviesią ateitį“, Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje (Vilnius)
- 1966 m. Vitražas VU matematikos ir mechanikos fakultete (Vilnius)
- 1967 m. Vitražas „Tėvynė“, Dirbtinio pluošto gamyklos kultūros ir sporto rūmuose (kartu su A.Stoškumi) (Kaunas)
- 1973 m. Vitražai kavinėje „Kibinai“ (Vilnius)
- 1973 m. Vitražas „Šventieji“ (Rietavas)
- 1974 m. Vitražas „Technika“, Tauragės policijos technikumų fojė (Tauragė)
- 1975 m. Vitražas Sporto rūmų kavinėje (Vilnius)
- 1976 m. Vitražai „Neringa“, „Klaipėda“, „Palanga“, „Žuvėdros“ sanatorijoje (Palanga)
- 1976 m. Vitražas daugiabučio laiptinėje (Tauragė)
- 1978 m. Vitražas „Motinystė, darbas, meilė“ Žemės ūkio banko salėje (Vilnius) *neišliko*
- 1985 m. Vitražas „Kristijonas Donelaitis. „Metai““, Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Kaunas)
- 1987 m. Vitražas „Žydėjimas“ (Uliūnai)
- 1988 m. Vitražas „Kryžių Lietuva“, Šv. Onos bažnyčioje (Vilnius)

Liudas Gedminas (1942-dabar)

- 1983 m. Vitražai „Girelės“ paukštyne (Kaišiadorys)
- 1985-1987 m. Vitražas Strėvininkų psichoneurologiniame internate 3vnt. (Strėvininkai)
- 1986 m. Vitražai „Žydėjimas“, Šiaulių „Ventos“ baldų kombinate, 2vnt. (Šiauliai)
- 1987 m. Vitražai „Pavasaris“, Jurbarko rajono ligoninėje, 3vnt. (Jurbarkas)

Andrius Giedrimas (1948-dabar)

- 1974 m. Vitražas „Konstrukcijos“, „Elfa“ gamykloje (Vilnius)
- 1977 m. Vitražų ciklas „Technikos medis“, Akmenės cemento gamykloje,
4 vnt. (Akmenė)

Bronius Grušas (1932-dabar)

1968 m. Storo stiklo vitražas „Kazimieras Liščinskis“ atėjizmo muziejuje (Vilnius)

1972 m. Vitražas „Siluetai“, Komunikacijų centro klube (Vilnius)

Vladas Jankauskas (1923-1983)

1971 m. Vitražas „Poilsis“, Kauno radijo gamykloje (kartu su V.Baniu) (Kaunas)

1971 m. Vitražas „Žemaitija“, Mažeikių kompresorių gamykloje (kartu su V.Baniu) (Mažeikiai)

1977 m. Vitražas civilinės metrikacijos skyriuje (kartu su V.Baniu) (Panevėžys)

Vytautas Janulionis (1958-2010)

1988 m. Vitražas „Lapai“, bendrovėje „Sema“ (Panevėžys)

1989 m. Vitražai Farmacijos muziejuje (Kaunas)

Steponas Kazimieraitis (1933-1995)

1963 m. Vitražas „Jūratė ir Kastytis“, Gintaro muziejuje (Palanga)

1967 m. Vitražas buv. TSRS Dailės fondo salone (Vilnius)

1967 m. Vitražas „Ryšiai“, Vilniaus centriniam telegrafe (Vilnius)

1965 m. Vitražas „Partizanai“ iš storo luitinio stiklo (?)

1969 m. Vitražas Centrinei statistikos valdybai (Vilnius)

1972 m. Vitražas „Gėlių pieva“, Satkūnų kaimo kultūros namuose *neišliko*

1978 m. Vitražas Laivo „Lietuva“ muzikos salonui

Gintaras Kraujelis (1956-dabar)

1986 m. Vitražai „Pavasaris“, Valstybės saugumo departamente (Vilnius)

1987 m. Vitražai „Rašytojų portretai“, Vilniaus centriniam knygne, 6vnt. (Vilnius)

1989 m. Vitražas santuokų rūmuose (Pakruojis)

Henrikas Kulšys (1944-1991)

1970 m. Vitražas VGTU interjere (Vilnius)

1972 m. Vitražas „Kauno“ Kavinėje (Vilnius)

1972 m. Vitražas „Šventė“, Mokytojų namuose (Vilnius)

1973 m. Vitražas „Amatininkų“ bare (Vilnius)

1975 m. Vitražas „Vyrgalės“ restorane (Raudondvaris)

1974 m. Vitražas Raseinių kultūros namuose (Raseiniai)

1975 m. Vitražas „Sanito“ vaistų fabriko posėdžių salėje (Kaunas)

Irena Lipienė (1939-dabar)

1980 m. Vitražas „Baltasis papartis“, Lietuvos Respublikos Seimo rūmuose (Vilnius)

1982 m. Vitražas „Gintaro simfonija“, fizioterapijos gydykloje (Druskininkai)

1986 m. Vitražas „Saulės pulsavimas“ restorane „Žara“ (Panevėžys)

Anortė Marija Mackelaitė (1930-dabar)

1960 m. Vitražas „Eglė ir Žilvinas“ biuветėje (Druskininkai)

1962 m. Vitražas „Dailė, Muzika, Šokis“ Čiurlionio menų mokykloje (Vilnius)

1964 m. Vitražas „Vasaros“ restorane (Palanga)

1964 m. Vitražas „Dainavos“ kavinėje (Druskininkuose) *neišliko*

1965 m. Vitražas kavinėje „Vilnius“ (Vilnius) *neišliko*

1968 m. Vitražas „Prie jūros“ klube „Global“ (buv. Klaipėdos jūrų prekybos uosto kultūros rūmai) (Klaipėda)

1972 m. Vitražas „Saulutės“ kavinėje „Aušrinė“ (Palanga) *neišliko*

1975 m. Vitražas „Dinamo“ sporto klubo komplekse, 12vnt. (kartu su M.Baltuškiene) (Kaunas)

1977 m. Vitražas Kauno aklųjų kombinato kultūros rūmų fojė 2vnt.

(kartu su M. Baltuškiene) (Kaunas)

1985 m. Vitražai Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčioje (Anykščiai)

Eimutis Markūnas (1959-dabar)

1986 m. Vitražas „Snaigė“, Kalniečių prekybos centre (Kaunas)

1987 m. Vitražai „Trys spalvos“, „Viskas kartu“, Tado Ivanausko zoologijos muziejuje (Kaunas)

1988 m. Vitražai „Daigai“, „Jiesios“ keramikos gamykloje, 4vnt. (Kaunas)

Kazimieras Morkūnas (1925-dabar)

1956 m. Vitražas „Mūza“, J. Talat Kelpšos aukštesniojoje mozikos mokykloje (Vilnius)

1957 m. Vitražas „Menas ir taika“, Kultūros ministerijos rūmuose (Vilnius)

1960 m. Vitražas „Eglė – žalčių karalienė“, biuvetėje (Druskininkai)

1961 m. Vitražas „Kolūkietė“, Rokiškio kraštotyros muziejuje (Rokiškis)

1966 m. Storo stiklo Vitražas „Himnas darbui“, „Planetos“ kino teatro fojė (Kaunas)

1971 m. Konusinės formos vitražas „Šventė“, Kultūros ministerijos rūmuose (Vilnius)

1972 m. Konusinės formos vitražai Kryžkalnio memoriale (Kryžkalnis) *perkeltas*

1975 m. Vitražas „Trys mūzos“, senamiesčio kavinės interjere (Vilnius)

1976 m. Vitražas cukrainėje (Vilnius)

1975 m. Vitražai „Kūdikystė-jaunystė“, „Derlius-mokslas, „Eglės“ biuvetėje (Druskininkai)

1976 m. Vitražas Civilinės metrikacijos iškilmių salėje (Kaišiadorys)

1978 m. Vitražas kultūros namuose (Kaišiadorys)

1981 m. Vitražas „Šventė“ Lietuvos respublikos seimo rūmuose (180 m²) (Vilnius)

1983 m. Vitražai Literatūros muziejuje (Anykščiai)

1984 m. Storo luitinio stiklo vitražas „Nenugalėtieji“, IX forto muziejuje (Kaunas)

1986 m. Vitražas „Saulės mūšis“, kino teatre „Saulė“ (200 m² -52 m) (Šiauliai)

1989 m. Vitražas santuokų rūmuose (Panevėžys)

Ignas Meidus (1950-dabar)

1985 m. Vitražai disko bare „Ritmas“ (Vilnius)

1987 m. Vitražai „Metų laikai“, Tiškevičių rūmuose, 2 vnt.(Trakų Vokė)

1988 m. Vitražai Raseinių teisingumo rūmuose (Raseiniai)

Liudvikas Pocius (1940-dabar)

1966 m. Vitražas „Vainikas Vilniui“, Raudondvario kultūros namuose (Raudondvaris)

1967 m. Vitražas santuokų namuose (Šilalė)

1968 m. Vitražas Antakalnio klinikų vaistinėje (Vilnius)

1969 m. Vitražai „Etnografiniai personažai“, „Birutės“ kavinėje, 4 vnt. (Palanga) *neišliko*

1975 m. Vitražas Panevėžio dramos teatro vestibulyje (Panevėžys)

1973 m. Vitražas „Žydėjimas“ Satkūnų kultūros namuose (Satkūnai, Joniškio raj.)

1975 m. Vitražas „Senovės palangiečiai“ Birutės kalno koplytėlė, 7vnt. (Palanga)

1977 m. Vitražas „Saulės diena“, II ligoninės konferencijų salėje (Vilnius)

1977 m. Vitražas, Jugend styl maniera. Privataus namo vestibulyje (?)

1977 m. Vitražai „Antologijos“, N.Vilnios santuokų rūmuose, 4vnt. (N.Vilnia)

1978 m. Vitražas „Moteris su obuoliais“ II ligoninės reabilitacijos centre (Vilnius) *neišliko*

1978 m. Vitražai N.Vilnios buvusio vygdomojo komiteto posėdžių salėje, 6vnt.

(N.Vilnia)

1979 m. Vitražai Maisto pramonės automatų gamyklos administracinės patalpose, 2 vnt.

(Marijampolė)

1979 m. Vitražai Maisto pramonės automatų gamyklos poilsio patalpose „Beržynėlis“, 2

vnt. (Marijampolė)

1979 m. Vitražas „DLK Kęstutis“ D. Palšiūno gyvenamojo namo svetainėje (?)

1980 m. Vitražai Privačiame užmiesčio name, 5 vnt. (Marijampolė)

1982 m. Vitražai Vaikų darželyje, 5 vnt. (Daukšai, Jonoškio raj.) *neišliko*

1984 m. Vitražas „Senieji lietuvių dievai“, jachtų klube (Marijampolė)

Vytautas Povilaitis (1927-dabar)

1967 m. Vitražas "Orbitos" kavainėje (Kaunas)

Adolfas Reimeris (1923-1987)

1965 m. Storo stiklo vitražas „Te visad šviečia saulė“ (?)

Andrius Surgailis (1955-dabar)

1979 m. Vitražas "Vilniaus universitetui-400", VU centriniai rūmuose (Vilnius)

1980 m. Vitražas kompozitoriaus J.Juzeliūno privačiam name (Vilnius)

1981 m. Vitražai 5-ajai vidurinėje mokykloje, 2vnt. (Utena)

1982 m. Vitražas elektros tinklų administraciniame pastate (Utena)

1982 m. Vitražas kraštotyros muziejuje (Utena)

1983 m. Vitražas miesto savivaldybėje (Utena)

1983 m. Vitražas knygyne (Utena)

1985 m. Vitražai teritorinei vandentiekio ir kanalizacijos valdybai, 3vnt. (Utena)

1989 m. Vitražai „Saulės“ gimnazijai, 3vnt (Utena)

Algimantas Stoškus (1925-1998)

1958 m. Vitražas kultūros namuose (N. Akmenė)

1961 m. Vitražas profsąjungų rūmuose (Vilnius)

1967 m. Vitražas "Tėvynė", Dirbtinio pluošto gamyklos kultūros ir sporto rūmuose, (kartu su A.Garbausku) (Kaunas)

1968 m. Vitražas "Kovota dėl gyvenimo" statybininkų rūmuose (Vilnius)

1974 m. Vitražas "Baltija", AB "Klaipėdos mediena" administracinio pastato salėje, (kartu su B.Bružu) (Klaipėda)

- 1975 m. Vitražas „Skrydis“, Miestų statybos projektavimo rūmuose (Kaunas)
1981 m. Vitražas „Šventinė suite“, švečių namuose (Vilnius)
1985 m. Vitražas „Gyvybės pulsas“ sveikatingumo centre (Juknaičiai)

Konstantinas Šatūnas (1939-dabar)

- 1968 m. Vitražas „Darbas“, žemėtvarkos projektavimo institute (Vilnius)
1968 m. Vitražai Vaikų darželyje (Šilutė)
1970 m. Vitražas „Jaunystė“, civilinės metrikacijos biure (Šilutė)
1972 m. Vitražai kultūros namuose (Juknaičiai, Šilutės raj.)
1972 m. Vitražas VGTU fojė (Vilnius)
1973 m. Vitražas Šiaulių dviračių variklių gamykloje (Šiauliai)
1974 m. Vitražas santuokų rūmuose (Vilnius)
1976 m. Vitražai Vaikų darželyje (Vilnius)
1976 m. Vitražas Plungės dirbtinių odų kombinato administraciniame pastate (Plungė)
1976 m. Vitražas sviesto sūrių gamyklos interjere (Pasvalys)
1977 m. Erdviniai vitražai Alytaus sporto rūmuose (Alytus)
1978 m. Vitražas savivaldybės posėdžių salėje (Šiauliai)
1979 m. Vitražas poilsio namuose „Baltija“ (Palanga)
1981 m. Vitražas kultūros namų kavinėje (Pasvalys)
1985 m. Vitražas „Kaita“, Vilniaus operos ir baleto teatro kavinėje (Vilnius)
1985 m. Vitražas santuokų rūmų apeigų salėje (Anykščiai)
1987 m. Vitražas „Medžiai“, kultūros rūmuose (Šilutė)
1989 m. Vitražas „Vargonai“, vaikų muzikos mokykloje (Palanga)
1989 m. Vitražas poilsio namuose „Auska“ (Palanga)

Vytautas Švarlys (1943-dabar)

- 1969 m. Storo skaldyto stiklo vitražas prof. J.Kubiliaus privačiame name (Vilnius)
1970 m. Vitražas „Mūzos“, Muzikos akademijoje (Vilnius)
1973 m. Vitražas „Simfonija“, B.Dvariono muzikos mokykloje (Vilnius)

- 1975 m. Vitražas kultūros rūmuose (Klaipėda)
- 1975 m. Vitražas etnografiniame muziejuje (Klaipėda)
- 1975 m. Vitražas „Šventė“, viešbutyje „Apuolė“ (Skuodas)
- 1978 m. Vitražas „Lietuva“, kultūros namuose (Birštonas)
- 1979 m. Vitražas „Versmės“, sanatorijos plaukiojimo baseine, 4vnt. (Birštonas)
- 1980 m. Vitražas „Tinklai“, komunalinių įmonių kombinate (Birštonas)
- 1982 m. Vitražas Žemės ūkio banke (Prienai)
- 1984 m. Vitražas „Gyvybės medis“, „Versmės“ sanatorijoje (Birštonas)
- 1984 m. Vitražai Lukšių bažnyčioje, 14vnt. (Lukšiai)
- 1989 m. Vitražas „Vytautas“, biuветėje (Birštonas)

Stasys Ušinskas (1905-1974)

- 1959 m. Storo stiklo vitražai sporto prekių parduotuvei (?)
- 1961 m. Storo stiklo vitražai juvelyrikos parduotuvei (?)
- 1964 m. Vitražas „Studentai praktikoje“ KTU rūmuose (Kaunas)
- 1967 m. Stiklo blokų kompozicija „Eglė-žalčių karalienė“, muzikiniame teatre (Kaunas)
- 1967 m. Vitražas „Jūratė“, kavinėje „Kaunas“ (kartu su V.Blažyte) (Kaunas)

Filomena Ušinskaitė (1921-dabar)

- 1970-1971 m. Vitražas vaikų kavinėje „Pasaka“ (Kaunas) *neišliko*
- 1974 m. Vitražas vaikų darželyje (Kaunas)

Julija Šiaučiūnaitė- Vaičienė (1951-dabar)

- 1982 m. Vitražas „Koncertas“, „Atžalyno“ pradinėje mokykloje (Vilnius)
- 1984 m. Vitražas Vilniaus statybos technikume (Vilnius)
- 1987 m. Vitražai Vilniaus vaikų ir jaunimo centre (Vilnius)
- 1989 m. Vitražas „Kalyba“, Vilniaus antrojoje politechnikos mokykloje (Vilnius)

Eglė Valiūtė (1953- dabar)

1973 m. Vitražas "Saulės paukščiai", Vilniaus antrojoje (Subačiaus) ligoninėje (Vilnius)

1975 m. Vitražas VGTU bendrabutyje (Vilnius)

1976 m. Vitražas "Sakalai", V. Mikolaičio-Putino muziejuje Rygiškių Jono gimnazijoje (Marijampolė)

1977 m. Vitražas "Žemės daina", santuokų salėje (Trakai)

1979 m. Vitražas "Pavasaris", santariškių universitetinėje vaikų ligoninėje (Vilnius)

1980 m. Vitražas "Paukštis ir natūrmortas", prekybos ir kulinarijos mokykloje (Vilnius)

1982 m. Vitražas "Laikas ir ryšiai", ryšių (dabar susisiekimo) ministerijos interjere (Vilnius)

1982-1983 m. Vitražas „Vaišės“, kombinato „Dailė“ kavinėje, (Vilnius)

1983-1985 m. Vitražas "Lietuvių liaudies dainos", kultūros namuose (Kupiškis)

1985-1986 m. Vitražas "Metų laikai", viešbučio „Prie ežero“ restorane (Šeduva)

1987 m. Vitražas „Druskininkų kurortui-150“, savivaldybėje (Druskininkai)

1988 m. Vitražas "Kupiškėnų gyvenimas", savivaldybėje (Kupiškis)

1988-1989 m. Vitražas "Raigardo" prekybos centre (Druskininkai)

1989-1990 m. Vitražas "Miestas" miestų projektavimo institute (Vilnius)

Irena Birutė Gylytė-Vitkauskienė (1925-dabar)

1960 m. Vitražas "Ornamentas", kultūros namuose (N. Akmenė)

1963 m. Vitražas Miesto plėtros departamente (Vilnius)

1970 m. Vitražas „A. Hrebnickis“, memorialiniame muziejuje (Dūkštas)

1980 m. Storo stiklo vitražas santuokų rūmuose (Kaišiadorys)

1978 m. Vitražas "Eglė-žalčių karalienė" Žirmūnų vaikų darželyje, 4vnt. (Vilnius)